

**Tabel de sinteză a propunerilor și obiecțiilor
la proiectul de lege privind modificarea unor acte normative
(sporirea celerității procedurilor de expropriere)**

Autoritățile care au înaintat propuneri sau obiecții	Nr.	Conținutul obiecției sau propunerii	Opinia Ministerului Justiției
Agencia Proprietății Publice	1.	Urmare demersului Cancelariei de Stat nr. 18-69-9229 din 29 august 2023, Agenția Proprietății Publice a examinat proiectul de hotărâre cu privire la aprobarea proiectului de lege privind modificarea unor acte normative (sporirea celerității procedurilor de expropriere) (număr unic 731/MJ/2023), autor – Ministerul Justiției și, în limita competențelor funcționale, comunică următoarele. Capitolul III ¹ – Faza administrativă de expropriere Reieșind din faptul că în proiect se operează cu noțiunea “decizie de expropriere”, considerăm oportun definirea acesteia.	Se acceptă
	2.	La articolul 12 ² : La alineat (2), se propune substituirea cuvintelor “actului administrativ individual contestat” cu cuvântul “deciziei”, reieșind din faptul că aceasta va fi definită. La alineat (9), se propune substituirea cuvintelor “faptul că intenționează să dispună” cu cuvintele “intenția de a dispune”. La alineat (10), se propune substituirea cuvintelor “actului administrativ” cu cuvântul “deciziei”. La alineat (11), se propune substituirea cuvintelor “punerea în posesiune asupra” cu textul “, intrarea în posesia”.	Se acceptă Se acceptă Se acceptă Se acceptă parțial

	<p>Totodată, reieșind din faptul că, în cazul exproprierii unor terenuri cultivate, intrarea în posesia acestora se va face numai după ce recolta a fost strânsă, cu excepția cazului în care în valoarea despăgubirii a fost cuprinsă și valoarea recoltei nestrânse, considerăm oportun să fie reglementată și modalitatea de valorificare a recoltei nestrânse.</p>	<p>Propunerea legată de substituirea secvenței de text se acceptă.</p> <p>În ceea ce privește propunerea de reglementare a modalității de valorificare a recoltei nestrânse, se va reține faptul că prevederea dată a fost gândită conceptual pentru situațiile practice când, datorită urgenței lucrărilor, nu poate fi așteptată strângerea recoltei de către proprietarul actual, astfel încât acestuia i se asigură și o achitare a prejudiciului sub forma venitului ratat (situația dată însă presupunând și faptul că recolta dată va fi compromisă, datorită desfășurării lucrărilor pe terenul respectiv, ceea ce exclude incidența unor cazuri menționate de autorul avizului).</p>
3.	<p>La articolul 12³:</p> <p>La alineat (1), considerăm oportun să fie prevăzut un termen în care se va face plata despăgubirilor pentru bunurile expropriate în baza unei cereri a persoanei îndreptățite.</p> <p>La alineat (3), se propune substituirea cuvintelor “urmând să fie împărțite potrivit legii” cu cuvintele “proporțional cotei-părți pretinse asupra bunului”.</p> <p>La alineat (4), se propune substituirea cuvintelor “bunurile expropriate sunt proprietatea unei persoane decedate” cu cuvintele “proprietarul bunurilor a decedat”.</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Nu se acceptă</p> <p>Situațiile când mai multe persoane ar putea pretinde (într-o fază inițială) în concurs sau în contradictoriu despăgubirile referitoare la un bun pot obține mai multe soluționări în practică decât soluția clasică privind împărțirea pe cote-părți, proporțional dreptului fiecărei persoane (exemplul cel mai indicativ în acest sens fiind cazul când mai multe persoane pretind în contradictoriu despăgubirea pentru bun (ceea ce ar presupune existența unui litigiu între acestea cu privire la drepturile asupra bunului) și care, urmare a soluționării acestuia în cadrul unui proces judiciar, ar duce la faptul că toată despăgubirea să fie eliberată părții care a câștigat litigiul respectiv).</p> <p>Se acceptă</p>

	<p>4. Capitolul IV – Faza judiciară în procedura de expropriere</p> <p>La articolul 13:</p> <p>La alineat (1), se propune substituirea cuvântului “fixat” cu cuvântul “determinat”.</p> <p>La alineat (4), se propune substituirea cuvântului “obiectivele” cu cuvintele “edificarea obiectivelor”.</p> <p>Reieșind din cele expuse, Agenția Proprietății Publice solicită revizuirea proiectului de lege înaintat spre avizare.</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Se acceptă A se vedea observația cu nr. 41 și opinia Ministerului Justiției la aceasta.</p>
<p>Congresul Autorităților Locale din Moldova</p>	<p>5. Proiectul de lege urmărește preponderent să asigure soluționarea unor blocaje și chestiuni neclare existente în procedura de expropriere pentru cauză de utilitate publică. Prin proiectul de lege se propune și introducerea unei „inovații” în materie de expropriere, care însă constituie o tentativă de sfidare flagrantă a dreptului de proprietate a unităților administrativ-teritoriale consfințit de Constituția Republicii Moldova. „Inovația” constă în prevederea că:</p> <p>„Bunurile din domeniul public al proprietății publice a unităților administrativ-teritoriale, care sunt afectate de lucrările de utilitate publică de interes național trec în proprietatea publică a statului și în administrarea reprezentantului expropriatorului, în termen de 30 de zile de la înștiințarea unității administrativ-teritoriale, fără a fi necesară adoptarea unui act administrativ de confirmare din partea autorității administrației publice locale cu atribuții în domeniul administrării proprietății publice”.</p> <p>Legea nr. 29/2018 prevede în procedura de delimitare a proprietății publice că părțile (statul și UAT), dacă nu convin asupra apartenenței bunurilor, inclusiv din domeniul public, disputele se soluționează de instanțele de judecată, iar prin această „inovație” se trec în proprietatea statului, doar cu o înștiințare! Amintim, că pentru motive de lipsă a soluționării disputelor prin instanțele de judecată, Legea nr. 981/2000 a fost declarată neconstituțională prin hotărârea Curții Constituționale nr. 12 din 21 aprilie 2005.</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Articolul 21¹, cu care se propune a fi completată legea, se redă într-o nouă redacție, după cum urmează:</p> <p><i>„Articolul 21¹. Transferul către stat de bunuri proprietate publică ce aparțin unei unități administrativ-teritoriale</i></p> <p><i>(1) În cazul inițierii unor lucrări de utilitate publică de interes național, dreptul de proprietate publică asupra bunurilor din domeniul privat al unităților administrativ-teritoriale, ce urmează a fi afectate de lucrările respective, poate fi transferat de la unitatea administrativ-teritorială către stat.</i></p> <p><i>(2) În cazul în care, pentru desfășurarea lucrărilor de utilitate publică de interes național, este necesar transferul către stat a dreptului de proprietate asupra unui bun din domeniul public al proprietății publice a unității administrativ-teritoriale, transferul dat se poate realiza doar în urma adoptării de către autoritatea corespunzătoare cu atribuții în domeniul administrării proprietății publice, la propunerea Guvernului, a unei decizii privind trecerea bunurilor proprietate a unității administrativ-teritoriale din domeniul public în domeniul privat.</i></p> <p><i>(3) Refuzul autorității cu atribuții în domeniul administrării proprietății publice a unităților administrativ-teritoriale de a emite decizia prevăzută</i></p>

	<p>În acest mod, se poate ajunge până la absurd, când statul ar putea prelua sediul Primăriei, printr-o simplă înștiințare, or, conform prevederilor art. 11 alin. (2) lit. f) din Legea nr. 29/2018, domeniului public local aparțin și:</p> <p>„clădirile în care își desfășoară activitatea autoritățile administrației publice locale de nivelul întâi, precum și instituțiile publice de interes local”.</p> <p>Constituția Republicii Moldova, la Art. 46 alin. (2) statuează că:</p> <p>„Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire”. Adică orice expropriere, potrivit Constituției, trebuie să se compenseze în prealabil cu o dreaptă despăgubire.</p> <p>La Art. 109, Constituția statuează, că:</p> <p>„(1) Administrația publică în unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile autonomiei locale, ale descentralizării serviciilor publice, ale eligibilității autorităților administrației publice locale și ale consultării cetățenilor în problemele locale de interes deosebit.</p> <p>(2) Autonomia privește atât organizarea și funcționarea administrației publice locale, cât și gestiunea colectivităților pe care le reprezintă”.</p> <p>Art. 6 din Legea nr. 436/2006, prevede că:</p> <p>„(2) Raporturile dintre autoritățile publice centrale și cele locale au la bază principiile autonomiei, legalității, transparenței și colaborării în rezolvarea problemelor comune.</p> <p>(3) Între autoritățile centrale și cele locale, între autoritățile publice de nivelul întâi și cele de nivelul al doilea nu există raporturi de subordonare”.</p> <p>Iar art. 7 din aceeași lege prevede că:</p> <p>„În realizarea competențelor lor, autoritățile administrației publice locale dispun de autonomie, consfințită și garantată prin Constituția Republicii Moldova, Carta Europeană a</p>	<p><i>la alin. (2) poate fi contestat de către Guvern în procedura de contencios administrativ, prin intermediul oficiului teritorial corespunzător al Cancelariei de Stat.</i></p> <p><i>(4) În cazul bunurilor din domeniul privat al proprietății publice a unităților administrativ-teritoriale, transferul dreptului de proprietate operează în condițiile procedurii de expropriere reglementate de prezenta lege, după consemnarea sumelor datorate cu titlu de despăgubiri.”.</i></p>
--	---	---

	<p>Autonomiei Locale și prin alte tratate la care Republica Moldova este parte”.</p> <p>Având în vedere aceste principii fundamentale, CALM solicită revizuirea acestei „înovații” legislative, pentru revenirea în albia politicilor publice ale unei guvernări democratice.</p> <p>O parte consistentă a proprietății UAT constituie anume bunurile domeniului public care sunt menite să satisfacă, prioritar, interesele comunităților locale. Lipsirea comunităților locale de aceste bunuri ar constitui o nedreptate față de locuitorii acestor comunități și o imixtiune a statului în autonomia locală, (ingerință) pe care o considerăm inadmisibilă într-o societate democratică.</p> <p>În raport cu UAT, respectiv, APL, trebuie respectate regulile și garanțiile generale ale inviolabilității proprietății. În cazul bunurilor care aparțin domeniului public local și care sunt, în principiu, inalienabile potrivit legii, este evident necesară o abordare distinctă, care presupune inclusiv negocieri, expertize și proceduri speciale de trecere dintr-un domeniu în altul sau transfer al apartenenței, motiv din care, infra vom propune o alternativă posibilă în procedurile de expropriere în asemenea cazuri.</p>	
6.	<p>Totodată, menționăm, că nici Legea nr. 488/1999 și nici proiectul de lege nu operează cu norme privind evaluarea bunurilor supuse exproprierii prin raport de evaluare la preț de piață.</p> <p>În acest sens, este necesară introducerea unui compartiment nou în proiectul de lege, care va reglementa procedura și modul de evaluare a bunurilor supuse exproprierii prin raport de evaluare la preț de piață. Considerăm inadmisibil ca o entitate care are cel puțin afinități cu statul (Camera de Comerț și Industrie) să efectueze rapoarte de evaluare în procedura de expropriere de interes național, așa cum se realizează deja în practică, atestându-se că rapoartele de</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Scopurile de bază avute în vedere de autor cu ocazia elaborării prezentului proiect vizează o altă problematică ce urmează a fi soluționată.</p> <p>În legătură cu aspectele invocate de către autorul avizului, nu ne putem ralia la concluziile menționate de către acesta (precum că Legea nr. 488/1999 nu operează cu norme privind evaluarea bunurilor supuse exproprierii prin raport de evaluare la preț de piață), în contextul în care această lege reglementează suficient de detaliat acest aspect în cadrul art. 15 din lege, unde este prevăzut că:</p>

	<p>evaluare elaborate în acest mod sunt mai mult decât pârinitoare, de înțeles în al cui interes. Aceste aspecte de conflicte de interese urmează a fi expres prevăzute și preîntâmpinate prin norme ce trebuie introduse în proiectul de lege.</p>	<p>„(1) În caz de litigiu asupra cuantumului despăgubirii, instanța de judecată va institui o comisie de experți la care pot participa câte un reprezentant al expropriatorului și al expropriatului.</p> <p>(2) Despăgubirea se compune din valoarea reală a imobilelor sau a drepturilor patrimoniale supuse exproprierii și din daunele cauzate proprietarului sau titularilor de alte drepturi reale.</p> <p>(3) La calcularea cuantumului despăgubirii, comisia de experți și instanța de judecată vor ține cont de prețul la care se vând imobilele și drepturile de același fel în teritoriul respectiv, la data întocmirii actului de expertiză, precum și de prejudiciile aduse proprietarului sau, după caz, titularilor de alte drepturi reale, luând în considerare și dovezile prezentate de aceștia.</p> <p>(4) Experții vor determina despăgubirile ce se cuvin proprietarului, separat de cele ce se cuvin titularilor de alte drepturi reale.</p> <p>(5) În cazul exproprierii de teren, cuantumul despăgubirii nu trebuie să fie mai mic decât prețul normativ stabilit în baza tarifelor prevăzute de legislație.”.</p> <p>Parțial însă aspectul dat va fi totuși abordat prin intermediul proiectului (a se vedea observația cu nr. 40 și opinia Ministerului Justiției la aceasta).</p>
7.	<p>Se propun atenției următoarele observații, modificări și completări ale proiectului de lege:</p> <p>4.1. Referitor la Art. I (pct.1. Articolul 4 va avea următorul cuprins: (2) Pentru lucrările de interes local, expropriator, în sensul prezentei legi, este unitatea administrativ-teritorială al cărei organ competent a declarat utilitatea publică, potrivit prevederilor art. 6. În cazul în care la declararea utilității publice potrivit art. 6 alin. (1) lit. c) și d) au existat divergențe, în urma cărora utilitatea publică a</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Autorul proiectului nu susține propunerea de indicare expresă a autorității care va reprezenta administrația publică locală în procedurile de expropriere, în contextul în care această atribuție particulară are un caracter secundar și conex atribuției generice de administrare a proprietății publice (care însă este reglementată în cuprinsul unor alte acte normative). Prin urmare, în contextul în care, ipotetic, se va realiza</p>

	<p>fost declarată de către Guvern sau, după caz, de către consiliul raional, expropriator este unitatea administrativ-teritorială pe al cărei teritoriu administrativ se află obiectul exproprierii. În toate cazurile, unitatea administrativ-teritorială este reprezentată în procedurile privind exproprierea de către autoritatea corespunzătoare cu atribuții în domeniul administrării proprietății publice sau persoana special desemnată conform legii” menționăm că „autoritatea corespunzătoare cu atribuții în domeniul administrării proprietății publice sau persoana special desemnată conform legii” este o sintagmă care nu asigură calitatea necesară normei de previzibilitate. În acest sens, propunem a se preciza cine este persoana și autoritatea respectivă (eventual, se propune: autoritatea executivă a administrației publice locale și subdiviziunea sau persoana împuternicită de către aceasta).</p>	<p>o schimbare a paradigmei legale în sensul transferului atribuțiilor decizionale de bază legate de acest subiect de la autoritățile locale deliberative la cele executive, formularea din proiect are meritul de a asigura și un transfer automat al acestei competențe particulare privind reprezentarea APL în procedurile de expropriere, nemaifiind necesare careva intervenții suplimentare în acest sens în cuprinsul Legii nr. 488/1999.</p> <p>Cu toate acestea, autorul proiectului reține și considerentul că expresia „autoritatea publică cu atribuții în domeniul administrării proprietății publice” într-adevăr comportă un caracter prea generic, în contextul în care anumite atribuții în legătură cu acest subiect sunt exercitate de către autoritatea locală deliberativă (consiliile locale), așa cum reiese din prevederile art. 14 alin. (2) lit. c) și d) din <i>Legea nr. 436/2006 privind administrația publică locală</i>, iar anumite atribuții în legătură cu acest subiect sunt exercitate de către autoritatea executivă (primarul), așa cum reiese din cuprinsul art. 29 alin. (1) lit. a¹), f) și g) din <i>Legea nr. 436/2006</i>.</p> <p>În acest sens, pentru a exclude ambiguitatea dată, expresia respectivă va fi substituită cu aceea de „autoritatea publică ce exercită împuternicirile de proprietar al patrimoniului unității administrativ-teritoriale” (și care, în conformitate cu prevederile art. 9 alin. (1) din <i>Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deținerea proprietății publice</i>, este consiliul local).</p>
8.	<p>4.2.1. Referitor la Art. I (pct.4. Articolul 9 Alineatul (4) se abrogă) se impune substituirea textului „Alineatul (4) se abrogă” cu textul cu următorul cuprins: „Alineatul (4) va avea următorul cuprins: „(4) În cazul exproprierii de locuință sau teren, proprietarului i se poate propune în proprietate o altă locuință sau un alt teren, cu achitarea</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Prevederea respectivă din proiect va fi revizuită, după cum urmează:</p> <p><i>„Alineatul (4) va avea următorul cuprins:</i> <i>„(4) În cazul exproprierii de locuință sau teren, expropriatorul poate opta pentru plata unei</i></p>

	<p>diferenței de valoare, reieșind din rapoartele de evaluare la preț de piață a bunurilor supuse schimbului”. Menționăm, că pentru UAT această normă are o importanță deosebită, pe motiv că lipsa de resurse financiare în bugetele locale impune anume soluția plauzibilă a schimburilor de terenuri/bunuri. Actualmente există și proceduri de expropriere în desfășurare, în care UAT propune în schimb proprietarilor alte terenuri, pentru realizarea cauzei de utilitate publică de interes local – amenajarea spațiului de depozitare a deșeurilor din localitate.</p>	<p><i>despăgubiri către proprietarul actual al bunurilor respective sau, după caz, poate propune acestuia în proprietate o altă locuință sau un alt teren, cu achitarea diferenței de valoare, reieșind din rapoartele de evaluare la preț de piață a bunurilor supuse schimbului.””.</i></p>
9.	<p>4.2.2. Referitor la Art. I (pct.4. Articolul 9 Se completează cu alineatele (6)-(9) cu următorul cuprins: „(6) În termen de 45 de zile de la data primirii propunerii prevăzute la alin. (1), proprietarii bunurilor ce se propun a fi expropriate au obligația prezentării la sediul reprezentantului expropriatorului, în vederea depunerii documentelor care să ateste dreptul de proprietate pentru stabilirea unei drepti despăgubiri, precum și în vederea determinării tuturor persoanelor îndreptățite la acordarea despăgubirii) se propune substituirea cuvintelor „, în vederea depunerii” cu articolul posesiv „a”. În primul rând, considerăm că obligația prezentării personale la sediul reprezentantului expropriatorului constituie un abuz față de expropriat. Este suficient ca expropriatul să prezinte la sediu documentele justificative privind bunul și dreptul de proprietate asupra lui, în special, dacă se prioritizează (de către stat) comunicarea electronică. În plus, prezența la sediul expropriatorului presupune posibilitatea anumitor „înțelegeri dolosive”. Prin urmare, comunicarea în scris, inclusiv prin mijloace electronice este modalitatea care trebuie promovată și acceptată în procedura respectivă. Propunerea vizează și Articolul 12/2 alin. (3) din proiectul de lege.</p>	<p>Se acceptă</p>
10.	<p>4.3. La Art. I (pct.6. Articolul 12/2 (4) Decizia de expropriere se emite și își produce efectele în condițiile</p>	<p>Se acceptă</p>

	prezentei legi, inclusiv în situația în care bunurile sunt supuse unor măsuri asiguratorii de către organele de urmărire penală/executare silită sau dacă aceste bunuri sunt grevate de drepturi reale de garanție, inclusiv gaj și ipotecă) după cuvintele „măsuri asiguratorii de către” este necesară completarea cu cuvintele „instanțele de judecată.”. Cel mai des în practică, măsuri asiguratorii aplică anume instanțele de judecată. Propunerea vizează și celelalte articole și alineate corespunzătoare din proiectul de lege.	
11.	4.4. La Art. I (pct. 12 Articolul 18 va avea următorul cuprins: (2) În cazul renunțării la continuarea lucrărilor pentru cauză de utilitate publică, aceasta se realizează prin adoptarea unui act de renunțare la lucrările pentru cauză de utilitate publică și de abrogare a actului anterior prin care a fost declarată utilitatea publică de interes național și de interes local) în sintagma „utilitatea publică de interes național și de interes local” conjuncția „și” urmează a fi substituită prin conjuncția disjunctivă „sau” (interesul nu poate fi concomitent național și local).	Se acceptă
12.	4.5. La Art. I (pct. 15. Se completează cu articolul 21 ¹ , cu următorul cuprins: „Articolul 21 ¹ . Transferul către stat de bunuri proprietate publică ce aparțin unei unități administrativ-teritoriale (2) Bunurile din domeniul public al proprietății publice a unităților administrativ teritoriale, care sunt afectate de lucrările de utilitate publică de interes național trec în proprietatea publică a statului și în administrarea reprezentantului expropriatorului, în termen de 30 de zile de la înștiințarea unității administrativ-teritoriale, fără a fi necesară adoptarea unui act administrativ de confirmare din partea autorității administrației publice locale cu atribuții în domeniul administrării proprietății publice. (3) În cazul bunurilor din domeniul privat al proprietății publice a unităților administrativ-teritoriale, transferul dreptului de proprietate	A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 5.

	<p>operează în condițiile procedurii de expropriere reglementate de prezenta lege, după consemnarea sumelor datorate cu titlu de despăgubiri) este necesară excluderea alineatului (3) și expunerea alineatului (2) cu următorul cuprins:</p> <p>„(2) Bunurile din domeniul public al proprietății publice a unităților administrativ teritoriale, care sunt afectate de lucrările de utilitate publică de interes național pot trece în proprietatea publică a statului și în administrarea reprezentantului expropriatorului, cu compensarea prețului din înregistrarea contabilă a bunurilor sau la decizia consiliului local, cu titlu gratuit. Această regulă este valabilă și pentru trecerea bunurilor din domeniul public al statului în proprietatea unității administrativ-teritoriale, pentru lucrările de utilitate publică de interes local”.</p> <p>Formularea actuală din proiectul de lege constituie o tentativă de sfidare flagrantă a dreptului de proprietate a unităților administrativ-teritoriale consfințit de Constituția Republicii Moldova ce nedreptățește locuitorii acestor comunități și este, de asemenea, o imixtiune a statului în autonomia locală, (ingerință) pe care o considerăm inadmisibilă într-o societate democratică.</p>	
13.	<p>4.6. Este necesară și se propune introducerea unui nou compartiment în proiectul de lege, care va reglementa procedura și modul de evaluare a bunurilor supuse exproprierii prin raport de evaluare la preț de piață, inclusiv măsuri de înlăturare a conflictelor de interese în procedura evaluării, posibilitatea legală a întocmirii rapoartelor de evaluare și de către expropriați care să poată fi luate în considerație inclusiv de către instanțele de judecată.</p> <p>Având în vedere că încalcă flagrant statuările constituționale, inclusiv dreptul de proprietate și principiul autonomiei locale, CALM NU SUSȚINE aprobarea versiunii actuale a proiectului de lege.</p>	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 6.</p> <p>Parțial însă aspectul dat va fi totuși abordat prin intermediul proiectului (a se vedea observația cu nr. 40 și opinia Ministerului Justiției la aceasta).</p>

<p>Întreprinderea de stat „Moldelectrica”</p>	<p>14. La solicitările Dvs. nr. 07-1260 din 30.08.2023 și nr. 18-69-9229 din 29.08.2023 privind avizarea proiectului de hotărâre cu privire la aprobarea proiectului de lege privind modificarea unor acte normative (sporirea celerității procedurilor de expropriere) cu număr unic 731/MJ/2023, I.S. Moldelectrica a examinat modificările propuse și comunică Avizarea pozitivă a proiectului de hotărâre cu următoarele propuneri:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Introducerea în proiectul hotărârii prevederi privind abordarea față de proprietarii de terenuri nerezidenți; 2. Introducerea în proiectul hotărârii cazurile de expropriere a terenurilor arendate de persoane terțe pe termen lung (30 ani sau mai mult) și/sau investitori cu utilizarea surselor de împrumut. 	<p>Scopurile de bază avute în vedere de autor cu ocazia elaborării prezentului proiect vizează o altă problematică ce urmează a fi soluționată.</p> <p>În legătură cu sugestiile expuse într-o manieră generică de către autorul avizului, vom remarca că în conformitate cu prevederile art. 33 alin. (1) din <i>Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i>, „(1) <i>Autoritățile publice, instituțiile interesate și reprezentanții societății civile, cărora li s-a prezentat proiectul actului normativ spre avizare sau consultare publică, expediază autorului proiectului avize cu obiecții și propuneri motivate, anexând, dacă este necesar, versiunea redactată a proiectului sau doar a unor prevederi, ori comunică lipsa de obiecții și propuneri.</i>”.</p> <p>Prin urmare, vom remarca aici că pentru înțelegerea intenției autorului avizului pe marginea unor propuneri de intervenție, este necesară o expunere mai detaliată și mai clară a esenței celor sugerate, astfel încât autorul proiectului să poată în cunoștință de cauză să emită o opinie pe marginea acestora.</p>
<p>Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării</p>	<p>15. La Art. I Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999. La pct.4. Cu referire la art. 9 Privind abrogarea alin. (4) din a Legii nr. 488/1999. Redacția actuală a normei propuse spre abrogare prevede că „În cazul exproprierii de locuință sau teren, proprietarului i se va propune în proprietate o altă locuință sau un alt teren. Dacă costul locuinței propuse sau al terenului propus este mai mic decât cel al locuinței expropriate sau al terenului expropriat, expropriatorul va plăti diferența dintre costul locuinței expropriate sau al terenului expropriat și cel al locuinței propuse sau al terenului propus.” De notat că, condițiile care au impus propunerea respectivă nu sunt argumentate corespunzător în nota informativă, astfel nu</p>	<p>Se acceptă</p> <p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 8.</p>

	<p>este clar care va fi impactul acesteia asupra proprietarilor a căror locuință unică este supusă procedurilor de expropriere. Subliniem că dreptul la locuință constituie un drept fundamental, care face parte din dreptul la viață decentă al persoanei sau familiei. Totodată, conform bunelor practici, punerea în executare a documentelor executorii se efectuează cu respectarea principiului respectării drepturilor omului și nu poate avea ca scop pricinuirea de suferințe fizice, morale sau materiale. Prin urmare, propunem autorului de a reevalua propunerea de abrogare a normei prenotate, cu reglementarea unei soluții juridice pentru proprietarii locuințelor supuse exproprierii care nu au la dispoziție o altă locuință corespunzătoare în care s-ar putea muta împreună cu membrii familiei lor.</p>	
16.	<p>Cu privire la completarea cu alineatele (6)-(9): La alin. (7). Întrucât persoana îndreptățită își manifestă consimțământul pentru compensarea imediată și echitabilă reieșind inclusiv din valoarea despăgubirii ofertate de către expropriator, se consideră rezonabilă includerea ofertei de despăgubire în actul menționat la alin. (7).</p>	Se acceptă
17.	<p>La pct. 6 Cu privire la completarea cu art.12 : La alin. (2). Prin norma respectivă se instituie o derogare de la prevederile art. 214 din Codul administrativ nr. 116/2018, care consacră regula generală potrivit căreia suspendarea executării actului administrativ individual contestat poate fi solicitată de către reclamant instanței de judecată care examinează acțiunea de contencios administrativ. Reclamantul poate solicita instanței de judecată competente suspendarea executării actului administrativ individual până la înaintarea acțiunii în contencios administrativ dacă autoritatea publică investită cu soluționarea cererii prealabile a refuzat suspendarea sau nu a soluționat cererea de suspendare în termenul stabilit la art. 172 alin. (3). Remarcăm că, alin. (8) și alin. (9) ale art. 214 stabilesc actele administrative ce nu pot fi suspendate. Astfel,</p>	Se acceptă

	<p>întrucât prevederile Codului administrativ, determină statutul juridic al participanților la raporturile administrative, atribuțiile autorităților publice administrative și ale instanțelor de judecată competente pentru examinarea litigiilor de contencios administrativ, drepturile și obligațiile participanților în procedura administrativă și cea de contencios administrativ, se consideră judicios necesară completarea proiectului cu propunerile corespunzătoare pentru modificarea art.214 din Codul administrativ.</p>	
18.	<p>La alin. (7) și alin. (8) Potrivit notei informative, reglementările propuse sunt similare cu cele existente în legislația României, și anume art. 9 alin. (1) - (4) din Legea României nr. 255/2010 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, și au drept scop soluționarea diverselor situații practice care ar putea apărea pe parcursul derulării procedurilor de expropriere.</p> <p>Analizând legea enunțată, se constată lipsa reglementărilor situației în care proprietarii bunurilor sau moștenitorii legali ai acestora au bunurile supuse unor măsuri asiguratorii de către organele de urmărire penală/executare silită sau dacă aceste bunuri sunt grevate de drepturi reale de garanție, inclusiv gaj sau ipotecă. Mai mult decât atât, redacția actuală a nomelor alin. (7) și alin. (8) atentează în mod direct asupra intereselor creditorilor, având un caracter abuziv. Drept urmare, se propune excluderea acestora din proiect.</p>	<p>Prevederile din legislația României care au stat la baza soluțiilor consacrate la art. 12² alin. (7) și (8) din proiect pot fi găsite în cuprinsul art. 9 alin. (3⁴) și (3⁵) din <i>Legea nr. 255/2010 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică, necesară realizării unor obiective de interes național, județean și local</i> (link-ul la textul integral al legii: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/268024), care stabilesc că:</p> <p>„(3⁴) În situația în care organul de urmărire penală/de executare silită și/sau creditorul, după caz, nu răspunde în termenul prevăzut la alin. (3³) solicitat de expropriator sau reprezentantul acestuia, procedura de expropriere va continua conform prezentei legi, iar sumele rezultate din exproprierea bunului imobil urmează a fi consemnate pe seama proprietarului, fără a lua în considerare măsurile asiguratorii instituite de către organul de urmărire penală/de executare silită sau ipoteca instituită de creditor asupra bunului imobil expropriat.</p> <p>(3⁵) În situația prevăzută la alin. (3⁴) măsurile asiguratorii asupra bunului imobil, respectiv ipoteca încetează de drept odată cu intabularea dreptului de proprietate în favoarea statului român, județelor, orașelor sau comunelor, după caz.”.</p>

			Caracterul abuziv al prevederilor respective din proiect nu a fost explicat/argumentat în aviz, prin urmare autorul proiectului se află în imposibilitate de a veni cu o explicație mai detaliată la subiect.
	19.	Din perspectiva tehnicii legislative, la formula de atestare a autenticității actului normativ se va indica funcția corectă a contrasemnatarilor, și anume cuvintele „Ministrul dezvoltării economice și digitalizării” se vor substitui cu cuvintele „Viceprim-ministru, ministrul dezvoltării economice și digitalizării”.	Se acceptă
Ministerul Energiei	20.	<p>În contextul demersului Cancelariei de Stat nr. 18-69-9229 din 29 august 2023, privind avizarea proiectul Hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea proiectului de lege privind modificarea unor acte normative (sporirea celerității procedurilor de expropriere), (număr unic 731/MJ/2023), autor – Ministerul Justiției, menționăm că Ministerul Energiei implementează prin intermediul Unității Consolidate pentru Implementarea și Monitorizarea Proiectelor în domeniul Energeticii mai multe proiecte de utilitate publică și cele care urmează a fi declarate de utilitate publică: Gazoductul Iași-Ungheni-Chișinău, Linia Electrică Aeriană (LEA) 400 kV Vulcănești-Chișinău, LEA 400 kV Bălți-Suceava.</p> <p>Având în vedere că proiectul Hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea proiectului de lege susmenționat, este promovat în contextul deciziei din Procesul-Verbal nr. 2 al ședinței Comitetului Interministerial pentru Planificare Strategică din 23 februarie 2023, Ministerului Energiei i s-a furnizat indicația privind prezentarea planului detaliat al acțiunilor planificate pentru realizarea Proiectului de construcție a LEA 400 kV Bălți-Suceava și extinderea stației Bălți – 300 kV, în același rând Ministerul Justiției va elabora o lege-cadru privind realizarea procedurii de expropriere pentru cauză de utilitate publică, necesară</p>	Se acceptă

	<p>realizării unor obiective/proiecte majore de interes național și local.</p> <p>În această ordine de idei și în limita competențelor funcționale, comunicăm susținerea proiectului cu următoarele propuneri.</p> <p>Pe parcursul întregului Proiect, considerăm oportun substituirea sintagmei „bunuri expropriate” cu sintagma „obiect al exproprierii” definită în art. 2 din Legea nr. 488/1999 exproprierii pentru cauză de utilitate publică, în vederea sporirii caracterului previzibilității textului legii.</p>	
21.	<p>La art. 7 din proiect se propune includerea în cadrul Comisiei pentru cercetarea prealabilă a reprezentantului Ministerului Energiei, având în vedere responsabilitatea Ministerului în materia coordonării proiectelor strategice din sectorul energetic.</p>	<p>Nu se acceptă</p> <p>Pentru situațiile în care exproprierea bunurilor se realizează în contextul desfășurării unor lucrări de interes național în sectorul energetic, reprezentantul Ministerului Energiei va fi inclus oricum în componența Comisiei pentru cercetare prealabilă, în baza prevederilor actuale de la art. 7 alin. (2) din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999, care stabilesc că „(2) <i>Cercetarea prealabilă pentru lucrările de interes național se efectuează de către comisii constituite de Guvern, acestea incluzând: un reprezentant al autorității administrației publice centrale coordonatoare a domeniului de activitate pentru care se realizează lucrarea de utilitate publică, câte un reprezentant al Ministerului Mediului, al Ministerului Finanțelor, al Ministerului Economiei, al Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, precum și președintele raionului și primarul localității în a cărei rază teritorială se desfășoară lucrarea de utilitate publică.</i>”.</p>
22.	<p>La art. 9 alin. (6) din proiect se constată necesitatea definirii termenului „persoanelor îndreptățite”, în caz contrar există riscul interpretării legii.</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Noțiunea de „persoane îndreptățite la acordarea despăgubirii” în cuprinsul prevederii respective are o natură sintetică, cuprinzând diferite categorii de persoane ce ar putea pretinde despăgubirea respectivă</p>

		și care nu pot fi enumerate exhaustiv (aici fiind vorba în esență de proprietar; mai mulți coproprietari; titulari ai unor alte drepturi reale asupra bunului expropriat). Aceste persoane se includ în modul practic în definiția noțiunii de „expropriat”, oferită de art. 3 din lege, motiv pentru care prevederea de la art. 9 alin. (6) din proiect va fi clarificată în acest sens.
23.	<p>Cu referire la norma propusă de autor în art. 12¹ alin. (2) din proiectul actului normativ, ținem să menționăm că aceasta nu reglementează temeiul propriu zis de emitere a hotărârii Comisiei privind stabilirea cuantumului despăgubirii. Astfel, pentru situațiile expuse la art. 12¹ alin. (1) temeiul emiterii hotărârii privind stabilirea cuantumului despăgubirii constituie consimțământul expropriatului, exprimat în scris, în conformitate cu prevederile art. 9 alin. (7) și autentificat notarial sau decizia comisiei adoptate în condițiile art. 12. Decizia comisiei, în sensul art. 12 este emisă doar în contextul examinării întâmpinării depuse de către expropriat împotriva propunerilor de expropriere, în ordinea prevăzută de art. 10 alin. (1) din Legea nr. 488/1999.</p> <p>Pentru sporirea previzibilității normei propuse, se impune necesitatea reglementării unui mecanism de emitere a hotărârii privind stabilirea cuantumului despăgubirii în situația în care nu sunt cunoscuți proprietarii actuali, precum și în situația succesiunilor nedeschise ori a moștenitorilor necunoscuți.</p> <p>În acest sens, propunem completare art. 12¹ alin. (2) propus din Legea nr. 488/1999 cu sintagma: „în termenul stabilit în art. 9 alin. (6) sau, după caz, în termenele stabilite în art. 11” sau reglementarea posibilității extinderii termenului de emitere a hotărârii comisiei privind stabilirea cuantumului despăgubirii.</p> <p>Operând modificarea tratată supra, considerăm lipsită de necesitate completarea textului Legii nr. 488/1999 cu</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Art. 12¹ alin. (2) propus prin proiect se va completa, pentru claritate, cu sintagma sugerată de autorul avizului.</p> <p>În ceea ce privește sugestia de a renunța la prevederea de la art. 12² alin. (3), nu achiesăm la opinia autorului avizului, deoarece credem că prevederea respectivă are rolul său pentru a sublinia cu claritate odată în plus că procedura de expropriere nu se va bloca de situația în care proprietarii bunurilor ce se propun a fi expropriate nu se prezintă în termenul stabilit la art. 9 alin. (6) din lege, nu prezintă un titlu valabil sau nu sunt cunoscuți proprietarii, precum și în situația succesiunilor nedeschise ori a moștenitorilor necunoscuți sau în care nu se ajunge la o înțelegere privind valoarea despăgubirii.</p>

		prevederile art. 12 ² alin. (3), în contextul în care potrivit alin. (1) aceluiași articol, temei pentru emiterea deciziei de expropriere constituie hotărârea de stabilire a cuantumului despăgubirii, care nu poate fi emisă în ipoteza unor situații propuse de a fi reglementate prin art. 12 ¹ alin. (2) propus.	
	24.	Totodată, considerăm oportun completarea proiectului cu soluții pentru situațiile în care bunul imobil a fost ipotecat sau au fost instituite alte drepturi ale persoanelor terțe, la momentul a achitat parțial sumele datorate.	Situațiile practice descrise de autorul avizului urmează a fi soluționate în baza cadrului normativ general incident în materie, nefiind necesar a se veni prin proiect cu soluții legale pentru fiecare caz particular. Se va remarca faptul că art. 675 alin. (1) din <i>Codul civil</i> stabilește expres că „(1) <i>Gajul se stinge prin stingerea obligației a cărei executare acesta o garantează.</i> ”, prin urmare în situația în care a fost realizată doar o stingere parțială a obligației garantate, gajul continuă să subziste. În acest context, chiar și în situația dată, cu referire la creditorul garantat vor rămâne incidente prevederile art. 12 ² alin. (4) – (9) din proiect, acesta având posibilitatea să instituie măsuri asiguratorii sau poprirea asupra sumelor care vor rezulta din procedura de expropriere în cuantumul rămas nestins din obligația garantată.
	25.	La capitolul prevederilor art. 15 alin. (6) propus, obiectăm asupra completării textului normei cu sintagma „sau de altă persoană interesată”. Conform art. 3 din Legea nr. 488/1999 expropriat este „proprietarul sau titularul de alte drepturi reale asupra obiectului exproprierii”. Prin urmare, calitatea de reclamant în spețe ce derivă din procedura de expropriere, poate fi atribuită doar expropriatului, dar nu și persoanelor terțe. Atribuirea posibilității unor persoane terțe de contestare în instanțele de judecată a hotărârilor comisiei, va crea o incertitudine la stabilirea cercului participanților în cadrul procesului judiciar.	Se acceptă Textul „sau de altă persoană interesată” va fi exclus din cuprinsul prevederii respective.
	26.	Totodată, sintagma „și nici mai mare decât cea solicitată de expropriat” din norma propusă este una excesivă, din motiv că judecarea cauzelor în limita solicitărilor înaintate	Autorul avizului nu a elucidat în ce ar consta caracterul excesiv al textului dat, în situația în care prevederea respectivă din proiect („6) <i>În toate cazurile,</i>

		<p>reprezintă o siguranță a respectării principiilor fundamentale a dreptului în plan procedural. În circumstanțe particulare, potrivit art. 57 alin. (1) din Codul administrativ al Republicii Moldova „Activitatea administrativă se realizează numai de autoritatea publică competentă și în limitele competenței legale. Mai mult ca atât, potrivit art. 219 alin. (3) din Codul administrativ „Instanța de judecată nu are dreptul să depășească limitele pretențiilor din acțiune, însă, totodată, nu este legată de textul cererilor formulate de participanții la proces”.</p> <p>Prevederi similare conține și Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, în contextul exigențelor privind legalitatea și temeinicia hotărârii, fapt ce derivă din judecarea cauzei civile în limita solicitărilor înaintate.</p>	<p><i>despăgubirea acordată de instanță nu va putea fi mai mică decât cea oferită de expropriator și nici mai mare decât cea solicitată de expropriat sau de altă persoană interesată.”) în modul practic vine să transpună soluția generală consacrată de art. 219 alin. (3) din Codul administrativ, ce stabilește că instanța de judecată nu are dreptul să depășească limitele pretențiilor reclamantului din acțiune.</i></p>
	27.	<p>În materia modificării propuse la art. 20 prin substituirea cuvintelor „primirii despăgubirii ce i se cuvine” cu cuvintele „emiterii actului administrativ de expropriere”, se propune substituirea textului „primirii despăgubirii ce i se cuvine” cu textul „emiterii deciziei de expropriere în conformitate cu prevederile art. 12²”. Or, varianta inițială propusă prin sintagma „act administrativ de expropriere” lipsește norma citată de un caracter clar și precis - calități fundamentale a unei norme juridice.</p>	Se acceptă
	28.	<p>La Art. III, alin. (2), pentru a nu lăsa loc de interpretări, este oportun de evidențiat momentul când începe desfășurarea procedurii de expropriere. Astfel, după sintagma „procedurilor de expropriere” norma se va completa cu sintagma „care sunt declarate de utilitate publică, interes național sau local”.</p>	Se acceptă
Ministerul Finanțelor	29.	<p>La art. 9 alin. (7) se propune completarea cererii cu datele bancare ale proprietarului.</p>	Se acceptă
	30.	<p>La art. 12² alin. (7) și art. 12³ alin. (2) urmează a fi exclus cuvântul ”reprezentantului”.</p>	Se acceptă
	31.	<p>La fel, considerăm că este necesară specificarea în proiect a unui termen de păstrare a mijloacelor bănești pe contul</p>	Se acceptă

		<p>trezorerial al expropriatorului, iar după expirarea căruia sumele respective să fie transferate de pe contul trezorerial al expropriatorului la bugetul de stat/bugetul local. În cazul restituirii mijloacelor bănești la bugetul de stat/bugetul local, de stabilit că acestea pot fi solicitate de către proprietar pe cale judiciară (a se vedea în acest sens o procedură similară, prevăzută de pct. 18 subpct. 6)-8) din Regulamentul cu privire la procedura de executare a hotărârilor și deciziilor Curții Europene a Drepturilor Omului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 889/2016.</p>	
<p>Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale</p>	<p>32.</p>	<p><i>Ab initio</i> se constată că autorul proiectului de lege (Ministerul Justiției) propune modificarea Legii exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr.488/1999 (Art.I) și a Legii nr.523/1999 cu privire la proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale (Art.II), în vederea soluționării și clarificării unor situații apărute în contextul procedurilor de expropriere pentru cauze de utilitate publică. De altfel, necesitatea revizuirii prevederilor Legii exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr.488/1999, este determinată inclusiv și de faptul că prevederile acestei legi sunt generice și nu aduc claritate asupra tuturor aspectelor ce derivă din derularea respectivelor proceduri de expropriere.</p> <p>Din aceste considerente, în contextul înaintării prezentului proiect, devine necesară examinarea suplimentară a prevederilor legilor recent adoptate, prin care s-au reglementat „proceduri speciale” de expropriere și care pot fi încorporate în textul proiectului, întrucât descriu unele aspecte importante care apar în acest proces și care, sunt inerente a fi reflectate în prevederile Legii nr.488/1999, pentru a evita ulterior aprobarea de „proceduri speciale” (cum ar fi: prevederile Legii nr.296/2022 privind declararea utilității publice de interes național pentru lucrările de construcție a apeductului magistral Chișinău – Strășeni – Călărași, ale Legii nr.120/2022 privind declararea utilității</p>	<p>În contextul remarcii autorului avizului, vom preciza faptul că includerea în calitate de contrasemnatar al ministrului infrastructurii și dezvoltării regionale nu a fost realizată doar din considerente formale, or, se va reține faptul că potrivit prevederilor art. III alin. (3) din proiect, „(3) Guvernul, în termen de un an de la intrarea în vigoare a prezentei legi, va realiza o evaluare detaliată a situației referitoare la procedurile de expropriere necesare pentru realizarea unor lucrări de interes național, care sunt în curs de desfășurare la data intrării în vigoare a legii și va decide asupra oportunității continuării lucrărilor pentru cauză de utilitate publică aferente procedurilor respective. În cazul în care se constată inoportunitatea continuării acestora, Guvernul va elabora și va înainta cu titlu de inițiativă legislativă proiectele actelor de renunțare la lucrările pentru cauză de utilitate publică.”.</p> <p>În acest sens, reieșind din considerentul că Guvernul asigură realizarea sarcinilor atribuite de legi, în mod efectiv, prin intermediul ministerelor, ca organe centrale de specialitate, vom atrage atenția că Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, în mod particular, a fost promotor al unor proiecte de declarare a utilității publice pentru anumite lucrări de interes național (inclusiv a celor menționate în aviz -</p>

	<p>publice de interes național a lucrărilor de construcție a liniei electrice aeriene (LEA) 400 kV de transport al energiei electrice Vulcănești – Chișinău și a stației Back-to-Back Vulcănești, etc.).</p> <p>În context, se prezintă unele obiecții și propuneri de îmbunătățire a proiectului, după cum urmează:</p> <p>1. Cu referire la includerea ministrului infrastructurii și dezvoltării regionale în Lista contrasemnatarilor, menționăm ca indispensabilă excluderea acestuia, având în vedere că modificările propuse ținesc perfecționarea reglementării juridice din domeniul exproprierii pentru cauză de utilitate publică, care fac obiect al Legii nr.488/1999, lege care conține norme juridice generale aplicabile tuturor raporturilor sociale sau subiecților de drept, fără însă a-și pierde caracterul de generalitate, nefiind vorba de careva norme speciale care se conțin în acte normative dintr-un anumit domeniu de competență al Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale.</p> <p>Ori, legiuitorul stabilește la art.50 alin.(4) al Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative că: „În conformitate cu prevederile art.102 alin.(4) din Constituția Republicii Moldova și Legii nr.136/2017 cu privire la Guvern, hotărârile adoptate de Guvern se contrasemnează de miniștrii care au obligația punerii acestora în aplicare”.</p> <p>Subsecvent evocăm că, la art.36 alin.(2) al Legii nr.136/2017 cu privire la Guvern este regularizat faptul că: „Hotărârile și ordonanțele se contrasemnează de miniștrii care au obligația punerii în aplicare a acestora și/sau care sunt responsabili de domeniile de activitate care intră parțial sau integral în obiectul de reglementare al actului contrasemnat”.</p> <p>Totodată menționăm că, potrivit prevederilor art.9 alin.(1) și (3) din Legea nr.98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate: „Ministerele sunt organe centrale de specialitate ale statului care asigură realizarea politicii</p>	<p><i>proiectul de lege privind declararea utilității publice de interes național a lucrărilor de construcție a apeductului magistral Chișinău – Strășeni – Călărași (număr unic 351/MIDR/2022); proiectul de lege privind declararea utilității publice de interes național a lucrărilor de construcție a liniei electrice aeriene (LEA) 400 kV de transport al energiei electrice Vulcănești–Chișinău și a stației Back-to-Back Vulcănești (număr unic 518/MIDR/2022)), motiv pentru care considerăm oportună menținerea ministrului infrastructurii și dezvoltării regionale în calitate de contrasemnatar al proiectului (în contextul asigurării implementării prevederilor art. III alin. (3) din proiect).</i></p>
--	--	---

	<p>guvernamentale în domeniile de activitate care le sunt încredințate. Între ministere se repartizează chestiunile ce țin de politicile statului în diferite domenii, responsabilitatea pentru elaborarea și promovarea cărora le revine membrilor Guvernului în conformitate cu Constituția și legile Republicii Moldova, cu excepția domeniilor care sunt încredințate conducătorilor autorităților administrative autonome constituite de Parlament”.</p> <p>În această ordine de idei, exercițiul de contrasemnare a unui proiect de act normativ nu poate fi perceput ca unul formal și/sau declarativ, deoarece implică obligația directă a asigurării controlului asupra executării acestuia de către conducătorul autorității publice contrasemnatare, iar mecanismul de monitorizare a executării/implementării actului denotă un amplu proces de identificare a gradului de aplicare și executare a normelor legale, de determinare a măsurii în care obiectivele actului au fost realizate, de identificare a -consecințelor neprevăzute sau negative, precum și de elaborare a recomandărilor privind modalitatea de remediere a efectelor negative.</p>	
33.	2. Cu referire la necesitatea uniformizării terminologice a Legii nr.488/1999 cu prevederile Legii nr.303/2013 privind serviciul public de alimentare cu apă și de canalizare, se propune ca în cazul articolului 5 alineatul (1) litera e) al Legii exproprierii pentru cauză de utilitate publică, după cuvântul „canalizare” să se completeze cu cuvintele „epurare și evacuare a apelor uzate”.	Se acceptă
34.	3. Cu referire la reglementarea aspectelor ce țin de „excluderea/retragerea din circuitul agricol sau silvic a terenurilor afectate de lucrările de interes național”, se propune completarea proiectului cu articolul 8 ¹ cu următorul cuprins:	Se acceptă

	<p>„Articolul 8¹. Excluderea/retragerea din circuitul agricol sau silvic a terenurilor afectate de lucrările de interes național</p> <p>(1) Excluderea/retragerea din circuitul agricol sau silvic a terenurilor afectate de lucrările de interes național este:</p> <p>a) definitivă, în cazul terenurilor afectate permanent de lucrările de interes național;</p> <p>b) temporară, în cazul terenurilor afectate pe durata lucrărilor de interes național.</p> <p>(2) Excluderea din circuitul agricol sau silvic a terenurilor afectate de lucrările de interes național se va efectua fără compensarea pierderilor.”.</p> <p>Ori, prevederile actuale ale art.11 din Legea nr.1308/1997 privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, prevede expres că „excluderea terenurilor din categoriile de terenuri cu destinație agricolă și ale fondului silvic, precum și din circuitul agricol, și atribuirea lor la alte categorii de terenuri se face atât în interesele publice, cât și în interesele deținătorilor de terenuri”.</p> <p>De asemenea, art.12 alin.(3) din Legea nr.1308/1997 stabilește că: „compensarea pierderilor cauzate de excluderea terenurilor din categoriile de terenuri cu destinație agricolă și ale fondului silvic se efectuează în toate cazurile de către persoanele fizice și persoanele juridice interesate, indiferent de scopul excluderii terenurilor și tipul de proprietate asupra lor”. Iar, conform art.13 din aceeași lege, pierderile cauzate de excluderea terenurilor din categoriile de terenuri cu destinație agricolă și ale fondului silvic, precum și din circuitul agricol, se compensează pornind de la tarifele pentru calcularea prețului normativ al pământului, specificate la poziția a III-a din anexă.</p> <p>Prin urmare, se propune completarea proiectului de lege cu prevederi care ar dispune că, în situația excluderii din circuitul agricol sau silvic a terenurilor agricole/silvice</p>	
--	---	--

		afectate de lucrările de interes național nu se vor compensa pierderile legate de acest proces.	
35.	4.	<p>Cu referire la necesitatea revizuirii prevederilor „în termen de 10 zile” de la publicarea actului de declarare a utilității publice pentru executarea acțiunilor de înaintare a propunerii de expropriere (stabilit la art.9 alin.(1) din Legea nr.488/1999), se propune utilizarea noțiunii generice „în termen rezonabil” sau eventual „în termen de 12 luni, cu prelungirea acestuia în cazuri justificate”. Întrucât, în termenul de 10 zile, fizic nu pot fi executate acțiunile pentru formularea propunerii de expropriere, deoarece propunerea, obligatoriu urmează să conțină și oferta de despăgubire, iar pentru determinarea cuantumului despăgubirii la valoarea reală, urmează ca bunurile expropriate cel puțin să fie supuse unei evaluări (procedura de achiziție de valoare mică necesită timp pentru derularea acesteia, ulterior – este necesar un termen pentru întocmirea raportului de evaluare 30 zile).</p> <p>La fel, există cazuri când pentru exproprierea unei porțiuni de teren este necesar studiul privind posibilitatea formării bunului imobil, care este necesar pentru analiza aspectelor economice, juridice și tehnice (adică: dacă e posibil sau nu de format prin separare porțiunea care necesită a fi expropriată, sau va fi necesară exproprierea integrală a terenului).</p> <p>Astfel, termenul dat nu poate fi respectat și în cazul când sunt expropriate un număr mai mare de bunuri (de exemplu, pentru construcția drumurilor), unde numai pentru procedurile de identificare a terenurilor, proprietarilor, domiciliul acestora – este necesar foarte mult timp (interpelări la Ministerul Justiției - pentru a stabili dacă a fost sau nu deschis dosarul succesoral pentru a stabili față de cine să fie înaintată propunerea de expropriere, interpelare la Agenția Servicii Publice - pentru a identifica domiciliul expropriatului, etc.).</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Prin intermediul proiectului, la art. 9 alin. (1), cuvintele „în termen de 10 zile de la publicarea actului de declarare a utilității publice” se vor substitui cu cuvintele „în termeni rezonabili, reieșind din specificul lucrărilor de utilitate publică și numărul/natura bunurilor expropriate.”.</p>

	<p>În aceste condiții, având în vedere că până la înaintarea propunerii de expropriere urmează a fi realizate obligatoriu un șir de acțiuni pentru care se alocă timp îndelungat, se propune excluderea unui termen expres prevăzut în „zile”, cu includerea prevederii că propunerea de expropriere se face „într-un termen rezonabil”. În cazul neacceptării propunerii de excludere a unui termen concret, se propune stabilirea unui termen de „12 luni, cu posibilitatea prelungirii acestuia în cazuri justificate” pentru realizarea acestei etape.</p>	
36.	<p>5. Cu referire la completarea aspectelor ce țin de „măsurile care preced propunerea de expropriere”, se propune completarea articolului 9 cu alineatele (1¹) și (1²) cu următorul cuprins:</p> <p>„(1¹) După declararea utilității publice, expropriatorul asigură efectuarea complexului de lucrări cadastrale și de organizare a teritoriului (identificarea bunurilor proprietate privată, delimitarea proprietății publice, corectarea erorilor comise la atribuirea terenurilor proprietate publică, modificarea planurilor cadastrale, elaborarea planurilor geometrice, formarea bunurilor imobile, elaborarea proiectelor de organizare a teritoriului, după necesitate, elaborarea studiilor pedologice și întocmirea dosarelor de schimbare a categoriei de destinație a terenurilor), evaluarea despăgubirilor și întocmirea informațiilor sistematizate privind transmiterea în proprietatea/folosința statului a bunurilor imobile ce constituie obiecte ale exproprierii.</p> <p>(1²) Concomitent cu identificarea proprietarilor și/sau, după caz, a titularilor de alte drepturi asupra bunurilor imobile ce constituie obiecte ale exproprierii, la cererea expropriatorului se instituie:</p> <p>a) interdicția de înstrăinare sau grevare a bunurilor imobile prevăzute pentru expropriere, exceptând transmiterea respectivelor bunuri imobile în proprietatea sau în folosința</p>	Se acceptă

	<p>statului/unității administrativ teritoriale. Notarea interdicției de înstrăinare a obiectelor exproprierii se înregistrează în registrul bunurilor imobile de către organul cadastral, cu prezentarea de către expropriator a listei bunurilor afectate de expropriere;</p> <p>b) interdicția eliberării actelor permissive pentru executarea lucrărilor de construcție pentru bunurile imobile sau partea/părțile de bun imobil afectate de expropriere.”.</p> <p>Importanța includerii acestor prevederi derivă din necesitatea stabilirii sarcinilor și acțiunilor ce trebuie să fie realizate de către expropriator după declararea utilității publice, pentru a asigura coerența și predictibilitatea procedurii de expropriere.</p>	
37.	<p>6. Cu referire la termenul de soluționare a întâmpinărilor de către comisie (art.11 alin.(1)), se propune la alineatul (1) articolul 11, substituirea textului „în termen de 30 de zile” cu textul „în termen de 60 de zile”.</p> <p>Majorarea termenului în interiorul căruia va fi examinată întâmpinarea este necesară din motiv că în componența comisiei desemnate, actualmente, fac parte și persoane desemnate din partea proprietarilor conform alin.(3), participarea cărora este benevolă și din cont propriu. Respectiv, în termenul dat, urmează a fi asigurată înștiințarea legală a tuturor membrilor și a proprietarilor care au depus întâmpinarea, pentru a asigura cvorumul pentru soluționarea întâmpinărilor și inevitabil, asigurarea dreptului expropriatului de a participa la examinarea întâmpinării depuse.</p>	Se acceptă
38.	<p>7. Cu referire la soluționarea unor aspecte aferente desemnării membrilor în comisia de soluționare a întâmpinărilor (art.11 alin.(3)), se propune la alineatul (3) articolul 11, substituirea textului „3 proprietari de imobile aleși prin tragere la sorți sau prin vot din numărul proprietarilor de imobile” cu textul „3 consilieri ai consiliului local”.</p>	Se acceptă

	<p>La moment, prevederile alineatului (3) al articolului 11 stabilesc că: „în cazul în care se face exproprierea imobilelor sau a drepturilor patrimoniale asupra imobilelor, în componența comisiei vor fi incluși și 3 proprietari de imobile aleși prin tragere la sorți sau prin vot din numărul proprietarilor de imobile din municipiul, orașul sau satul în care sunt situate imobilele propuse exproprierii”. Aceste prevederi sunt dificil de realizat, întrucât nu există o claritate asupra modalității de realizare a „tragerii la sorți” sau „prin vot” din numărul proprietarilor de imobile din municipiul, orașul sau satul în care sunt situate imobilele supuse exproprierii, inclusiv și a nivelului de înțelegere de către aceste eventuale persoane identificate a aspectelor ce vizează exproprierea și a rolului acestora în cadrul activității comisiei de soluționare a întâmpinărilor.</p>	
39.	<p>8. Cu referire la necesitatea revizuirii termenului de „5 zile” (stabilit la art.12 alin.(3) din Legea nr.488/1999), se propune la alineatul (3) articolul 12, substituirea textului „5 zile” cu textul „15 zile”.</p> <p>Această propunere este argumentată de situațiile când comisia de soluționare a întâmpinărilor, de regulă, examinează mai multe întâmpinări și nu se încadrează în termenul stabilit pentru a comunica deciziile motivate ale acesteia. Mai mult ca atât, termenul prevăzut în redacția actuală nu poate fi asigurat, având în vedere că perfectarea procesului-verbal al comisiei, avizarea acestuia de către președinte și secretar, elaborarea proiectelor de decizii cu asigurarea contrasemnării acestora de către toți membrii comisiei, dar și informarea oficială a expropriaților (cu anexarea deciziei comisiei) – presupune o perioadă extinsă de timp.</p>	Se acceptă
40.	<p>9. Cu referire la reglementarea aspectelor ce țin de determinarea „cuanțumului despăgubirii”, se propune completarea proiectului, la articolul 12¹ cu alineatul (3) cu următorul cuprins:</p>	Se acceptă

	<p>„(3) Determinarea cuantumului despăgubirii se stabilește în baza rapoartelor de evaluare cu respectarea criteriilor prevăzute de legislație. Rapoartele de evaluare sunt elaborate de către evaluatori, titulari ai certificatelor de calificare, eliberate în modul stabilit de legislație.”.</p> <p>Raționamentul acestei propuneri este determinată de lipsa prevederilor care ar stabili reglementări clare în baza cărora se iau deciziile privind determinarea cuantumului despăgubirii.</p>	
41.	<p>10. Cu referire la concretizarea unor aspecte ce țin de imposibilitatea suspendării/sistării procedurii de expropriere, redacția propusă la alineatul (4) al articolului 13, propunem substituirea cuvintelor „obiectivele de utilitate publică” cu cuvintele „lucrările de utilitate publică”, ori Legea nr.488/1999 nu operează cu noțiunea de „obiectivele de utilitate publică”.</p>	Se acceptă
42.	<p>11. Propuneri de completare a proiectului de lege cu modificări ale Codului fiscal nr.1163/1997, în scopul reflectării despăgubirilor acordate în contextul procedurilor de expropriere în sursele de venit neimpozabile, referitor la completarea articolului 20 din Codul fiscal nr.1163/1997 cu litera d9) cu următorul cuprins:</p> <p>„d9) sumele primite de către persoanele fizice sau juridice ca despăgubire pentru bunurile expropriate pentru cauze de utilitate publică.”.</p> <p>Aceste modificări sunt oportune în contextul în care exproprierea reprezintă, transferul de bunuri și de drepturi patrimoniale din proprietate privată în proprietate publică, transferul către stat de bunuri proprietate publică ce aparțin unei unități administrativ-teritoriale sau, după caz, cedarea către stat sau către o unitate administrativ-teritorială a drepturilor patrimoniale, în scopul efectuării de lucrări pentru cauză de utilitate publică de interes național sau de interes local, după o dreaptă și prealabilă despăgubire.</p>	Se acceptă

	<p>Prin urmare, este de datoria statului să scutească persoanele afectate de procedura de expropriere, de plata impozitelor ce rezultă din sumele primite ca despăgubire pentru bunurile expropriate pentru cauză de utilitate publică.</p>	
43.	<p>12. Cu referire la art.III, propunem completarea prevederilor cu aspecte ce ar reglementa procedurile inițiate până la modificările operate prin proiectul de lege. În acest sens, insistăm ca fiind necesare:</p> <ul style="list-style-type: none"> - la alineatul (2), excluderea cuvintelor „în exclusivitate” din redacția propusă; - la art.III, completarea cu următoarele alineate: <p>„(5) Prevederile prezentei legi sunt aplicabile procedurilor de expropriere de interes național aprobate prin legi anterioare, dacă procedurile de expropriere sunt în curs de desfășurare, cu excepția litigiilor care deja se află pe rolul instanțelor de judecată.</p> <p>(6) Litigiile pe cauzele de expropriere aflate pe rol în cadrul instanțelor judecătorești până la intrarea în vigoare a prezentei legi, vor fi soluționate în conformitate cu prevederile în vigoare la data adresării în instanța de judecată.”.</p> <p>Propunerile exprimate sunt argumentate prin prisma prevederilor art.7 alin.(2) din Codul civil al Republicii Moldova nr.1107/2002, care admite că legea nouă este aplicabilă situațiilor juridice în curs de realizare la data intrării sale în vigoare. Acestui scop, explicăm că aplicabilitatea legii noi situațiilor în curs de realizare va genera reducerea costurilor/timpului pentru examinarea proceselor de judecată care urmează a fi intentate în condițiile dezacordului în privința cuantumului despăgubirii. Ori actualmente, majoritatea cazurilor litigioase aflate pe rolul instanței de judecată și inițiate de expropriator, sunt generate de dezacordul expropriatului referitor la cuantumul despăgubirii. În celelalte cazuri, conform precedentului judiciar, obiectul litigiului îl</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Prevederile respective din proiect vor fi ajustate corespunzător în vederea includerii suplimentare a ideilor sugerate de autorul avizului.</p>

		constituie situațiile succesiunilor nedeschise sau a moștenitorilor necunoscuți, lipsa datelor despre proprietarii actuali și/sau a unor dovezi ce atestă dreptul de proprietate ori privind procedura de transfer a dreptului de proprietate asupra bunurilor din proprietatea privată a persoanelor fizice sau juridice în proprietatea publică a statului.	
	44.	13. Cu referire la Nota informativă la proiectul legii, facem mențiunea importantă despre necesitatea respectării Structurii consacrate în anexa nr.1 la Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, și respectiv, completării Notei cu compartimentele lipsă. Conex, remarcăm că expertizele anticorupție și juridică sunt evaluări obligatorii în sensul art.35 și 37 ale Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative, iar în conformitate cu prevederile art.34 alin.(1) și (8) al Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative: „Expertiza proiectului de act normativ este efectuată concomitent cu avizarea și consultarea publică, iar concluziile expertizelor sunt expuse în nota informativă la proiectul de act normativ”.	<p>Nota informativă va fi completată cu concluziile expertizei anticorupție în momentul în care autorul proiectului o va recepționa de la Centrul Național Anticorupție, or, la moment, Centrul, reieșind din prevederile art. 25 alin. (3) lit. a), art. 28 alin. (4) al Legii integrității nr.82/201, menționează că expertiza anticorupție, în calitate de măsură de control al integrității în sectorul public, se va efectua doar asupra proiectului definitivat în baza propunerilor și obiecțiilor expuse în procesul de avizare și/sau de consultare a părților interesate.</p> <p>Cu referire la expertiza juridică, se va remarca faptul că în conformitate cu art. 37 alin. (1) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, aceasta se realizează de către Ministerul Justiției. Prin urmare, precizăm că aspectele ce formează obiectul analizei efectuate cu ocazia întocmirii expertizei juridice, au fost examinate de către reprezentanții ministerului în contextul elaborării prezentului proiect.</p>
Oficiul Avocatului Poporului	45.	Avocatul Poporului a consultat din oficiu proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea proiectului de lege privind modificarea unor acte normative (sporirea celerității procedurilor de expropriere) plasat pe https://particip.gov.md/ro/document/stages/proiectul-hotararii-guvernului-cu-privire-la-aprobarea-proiectului-de-lege-privind-modificarea-unor-acte-normative-sporirea-celeritatii-procedurilor-de-expropriere/11067 și prezintă opinia în cauză.	

	<p>Instituția exproprierii pentru cauză de utilitate publică este privită în primul rând ca un mijloc prin care se aduce atingere dreptului la proprietate, protejat de art. 1 al Protocolului adițional la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.</p> <p>De-privarea de proprietate este una din cele mai severe ingerințe al statului în realizarea dreptului de proprietate, deoarece lipsește persoana de bunul ce-i aparține, „distruge dreptul de proprietate” prin transferarea titlului de la o persoană către stat sau altă autoritate publică sau către un alt terț.</p> <p>Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului cuprinde o vastă listă de exemple când statul a fost condamnat pentru acțiuni abuzive în raport cu deținătorii de bunuri. Republica Moldova nu este excepție, un caz recent fiind Mocanu și alții vs Moldova. Curtea a constatat încălcarea procedurilor legale de expropriere a terenurilor agricole deținute de către reclamanți: lipsa unei declarații de utilitate publică; nerespectarea procedurilor de expropriere stabilite de legea aplicabilă; în caz de dezacord cu condițiile de expropriere, transferul dreptului de proprietate nu poate fi efectuat decât în temeiul unei hotărâri judecătorești; statul a însușit terenurile reclamanților fără să le plătească mai întâi despăgubiri în această privință și fără a recurge la un proces judiciar; instanțele din Republica Moldova au aprobat exproprierea de facto prin faptul că au considerat că reclamanții au fost privați de proprietatea lor în scopuri publice.</p> <p>Noul proiect de lege prin care se intenționează modificarea Legii exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999, în scopul sporirii celerității procedurilor de expropriere, conține prevederi ce ar putea pregăti un teren pentru variate forme de încălcări ale dreptului la proprietate.</p>	
--	--	--

		<p>În textul ce urmează sunt expuse principalele prevederi ce impun obiecții față de ele:</p> <p>1. În pct. 4 se indică abrogarea alin. (4) din art. 9 - În cazul exproprierii de locuință sau teren, proprietarului i se va propune în proprietate o altă locuință sau un alt teren. Dacă costul locuinței propuse sau al terenului propus este mai mic decât cel al locuinței expropriate sau al terenului expropriat, expropriatorul va plăti diferența dintre costul locuinței expropriate sau al terenului expropriat și cel al locuinței propuse sau al terenului propus.</p>	<p>A se vedea opinia Ministerului Justiției la observația cu nr. 8.</p>
	46.	<p>2. La pct. 6 se propune completarea legii cu art. 12² Emiterea deciziei de expropriere. Potrivit alin. (2) contestația asupra deciziei de expropriere nu suspendă transferul dreptului de proprietate asupra bunurilor în cauză, iar reclamantul nu poate formula pe marginea deciziei de expropriere o cerere cu privire la suspendarea executării actului administrativ individual contestat, în conformitate cu prevederile art. 214 din Codul administrativ.</p> <p>Alin. (10) din art. 12² - Prin derogare de la prevederile art. 139 alin (1) din Codul administrativ, transferul dreptului de proprietate asupra bunurilor din proprietatea privată a persoanelor fizice sau juridice în proprietatea publică a expropriatorului operează de drept la data emiterii actului administrativ de expropriere de către expropriator, ulterior consemnării sumelor aferente despăgubirii.</p>	<p>Justificarea soluțiilor date din proiect a fost expusă în cuprinsul notei informative, fiind necesar a se menționa faptul că ea nu este o inovație realizată de autorul proiectului, o reglementare similară și în legislația din alte state (a se vedea legislația din domeniu a României).</p>
	47.	<p>3. Pct. 8 vine cu un nou conținut al alin. (1) din art. 13 care, la fel, limitează expropriatul în posibilitatea de a contesta transferul dreptului de proprietate.</p>	<p>Justificarea soluțiilor date din proiect a fost expusă în cuprinsul notei informative, fiind necesar a se menționa faptul că ea nu este o inovație realizată de autorul proiectului, o reglementare similară și în legislația din alte state (a se vedea legislația din domeniu a României).</p>
	48.	<p>4. Este atins și dreptul de retenție al expropriatului, care poate reține bunul până la data emiterii actului administrativ de expropriere conform modificării art. 20.</p>	<p>Nu aderăm la concluzia autorului avizului privind atingerea dreptului de retenție a expropriatului, or, după cum poate fi observat din cuprinsul art. 12² alin. (1) din</p>

			<p>proiect, emiterea actului administrativ de expropriere urmează a fi precedată în toate cazurile de consemnarea sumele de bani datorate cu titlu de despăgubire expropriaților.</p>
	49.	<p>Proiectul nu prevede un termen în decursul căruia decizia de expropriere se aduce la cunoștința expropriatului. Dacă să cumulăm caracterul de titlu executoriu al deciziei de expropriere, transferul dreptului de proprietate la data emiterii deciziei, imposibilitatea formulării unei cereri de suspendare a executării actului administrativ individual și retenția bunului doar până la data emiterii deciziei de expropriere, se creează premise majore pentru încălcări ale dreptului la proprietate. Efectiv, expropriatul este limitat în posibilitățile de apărare în fața unei exproprieri abuzive. Deși art. 1 din Protocolul nr. 1 nu conține cerințe procedurale explicite, existența unor obligații pozitive cu caracter procedural în temeiul acestei dispoziții a fost recunoscută de Curte atât în cauzele care implicau autoritățile statului (Jokela împotriva Finlandei, pct. 45; Zehentner împotriva Austriei, pct. 73), cât și în cauzele care implicau doar părți private.</p> <p>Curtea Constituțională reține că exproprierea este una din cele mai severe măsuri care poate fi luată cu privire la dreptul de proprietate privată, deoarece nu este doar o simplă limitare a dreptului, ci duce la pierderea acestuia. Exproprierea urmează a fi precedată de o despăgubire a titularului bunului.</p> <p>De asemenea, cu privire la compensația acordată titularului dreptului de proprietate pentru privarea de dreptul său, Curtea Europeană a reținut că, în absența unei compensații reparatorii, art. 1 din Protocolul nr. 1 nu ar asigura decât o protecție iluzorie și ineficace a dreptului de proprietate, în totală contradicție cu dispozițiile Convenției (cauza James și alții vs Marea Britanie, hotărârea din 22 februarie 1986).5</p>	<p>Se acceptă parțial</p> <p>Proiectul va fi completat cu o prevedere expresă ce va stabili că decizia de expropriere se va notifica destinatarilor în condițiile generale ale Codului administrativ.</p> <p>Cu referire la celelalte aserțiuni ale autorului avizului, vom remarca faptul că simpla invocare a unor cauze examinate de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului, fără o analiză și relaționare detaliată a considerentelor hotărârilor Curții Europene la prevederile proiectului, cu expunerea unor concluzii deduse în această analiză, nu întrunește cerințele cu privire la necesitatea expunerii motivate a obiecțiilor/propunerilor în cuprinsul avizului, fixate în cuprinsul art. 33 alin. (1) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.</p>

Indemnizarea trebuie să fie stabilită și plătită cât mai aproape de momentul preluării bunului, instanța europeană statuând că plata indemnizației după privarea de proprietate nu este în sine condamnată, în afara unei întârzieri nejustificate, prelungite în timp. O întârziere excesivă a plății indemnizației agravează pierderea financiară a persoane vizate, datorată efectelor devalorizării monetare, și poate fi privită la rândul său ca o atingere gravă a substanței dreptului de proprietate, afectând proporționalitatea între interesele colectivității și cele private.

Garanția obținerii unei prealabile și drepte despăgubiri își pierde esența din considerentul că, odată cu emiterea actului administrativ are loc transmiterea dreptului de proprietate, iar expropriatul este lipsit atât de posibilitatea de suspendare a executării lui, cât și de retenția bunului, fapt care denotă o vădită ingerință în exercitarea dreptului de proprietate, plasând persoana în dezavantaj.

Cele descrise confirmă ideea, conținută în nota informativă la proiect, că modificările pentru „sporirea celerității procedurilor de expropriere” în scopuri mărețe de utilitate publică sunt rezultatul dorinței statului de a nu rata oportunitățile de finanțare de la diverși parteneri de dezvoltare, chiar și cu prețul încălcării drepturilor omului.

În situația în care statul, în virtutea prevederilor legale în vigoare, și-a permis exproprierea persoanelor într-un mod ilicit, obținând condamnări la CtEDO, este foarte mare probabilitatea că acestea vor continua mai pronunțat în condițiile transmiterii imediate a dreptului de proprietate, odată cu emiterea deciziei de expropriere.

Concluzionând, considerăm că modificările (specificate anterior) propuse lipsesc persoana de imunitatea în fața exproprierilor abuzive și nu sunt corelate cu abordarea bazată pe drepturile omului.

<i>Cancelaria de Stat</i>		Lipsă de obiecții și propuneri	
-------------------------------	--	--------------------------------	--

Obiecțiile și propunerile
prezentate în conformitate cu prevederile pct. 201
din Regulamentul Guvernului, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 610/2018

Autoritățile care au înaintat propuneri sau obiecții	Nr.	Conținutul obiecției sau propunerii	Opinia Ministerului Justiției
<i>Congresul Autorităților Locale din Moldova</i>	1.	<p>Proiectul de lege urmărește preponderent să asigure soluționarea unor blocaje și chestiuni neclare existente în procedura de expropriere pentru cauză de utilitate publică.</p> <p>Constatăm că versiunea actuală a proiectului de lege este una mult îmbunătățită, inclusiv urmare a propunerilor anterioare din partea CALM. Totuși, urmare a examinării proiectului de lege au fost identificate unele probleme, preponderent de precizare și de ordin terminologic, dar și de principiu (ce vizează utilizarea sintagmei „venit de stat”, „bugetul de stat”), în privința cărora se vor propune în continuare modificări și completări.</p> <p>Se propun atenției următoarele modificări și completări ale proiectului de lege:</p> <p>4.1. La Art. II (Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999) pct. 1 (Articolul 4 va avea următorul cuprins: „Articolul 4. Expropriatorul (2) Pentru lucrările de interes local, expropriator, în sensul prezentei legi, este unitatea administrativ-teritorială al cărei organ competent a declarat utilitatea publică, potrivit prevederilor art. 6. În cazul în care la declararea utilității publice potrivit art. 6 alin. (1) lit. c) și d) au existat divergențe, în urma cărora utilitatea publică a fost declarată de către Guvern sau, după</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Autorul proiectului a optat pentru asigurarea unei utilizări uniforme a terminologiei existente în cadrul cadrului normativ referitor la proprietatea publică. Astfel, atragem atenția că la momentul de față legiuitorul utilizează în cadrul acesteia anume terminologia de „autoritatea publică ce exercită împuternicirile de proprietar al patrimoniului unității administrativ-teritoriale”, referindu-se în esență la</p>

	<p>caz, de către consiliul raional, expropriator este unitatea administrativ-teritorială pe al cărei teritoriu administrativ se află obiectul exproprierii. În toate cazurile, unitatea administrativ-teritorială este reprezentată în procedurile privind exproprierea de către autoritatea publică ce exercită împuternicirile de proprietar al patrimoniului unității administrativ-teritoriale sau persoana special desemnată conform legii” se propune substituirea cuvintelor „de titular al” cu cuvintele „titularului dreptului de administrare a”. Propunerea este valabilă și pentru pct. 18 (articolul 21/1 alin. (2) și alin. (3). Construcția gramaticală „proprietar al patrimoniului” este una inadecvată, pe motiv că patrimoniul este alcătuit din activ patrimonial (drepturile) și pasiv patrimonial (obligațiile), propunere justificată și de terminologia Codului civil.</p>	<p>consiliul local (a se vedea în acest sens, prevederea de la art. 9 alin. (1) din <i>Legea nr. 121/2007 privind administrarea și deetatzizarea proprietății publice</i> - „(1) Împuternicirile de proprietar al patrimoniului unității administrativ-teritoriale sunt exercitate de consiliul local în numele unității administrativ-teritoriale.”).</p> <p>Cu toate acestea, se atestă justetea remarcii autorului avizului, astfel încât prevederea respectivă va fi substituită cu următoarea „În toate cazurile, unitatea administrativ-teritorială este reprezentată în procedurile privind exproprierea de către consiliul local, în calitate de autoritate publică ce este titulară a dreptului de administrare a patrimoniului unității administrativ-teritoriale sau de către persoana special desemnată conform legii.”.</p>
2.	<p>4.2. La pct. 4 (Se completează cu articolul 8/1 cu următorul cuprins: „Articolul 8/1. Excluderea/retragerea din circuitul agricol sau silvic a terenurilor afectate de lucrările de interes național (2) Excluderea din circuitul agricol sau silvic a terenurilor afectate de lucrările de interes național se va efectua fără compensarea pierderilor”, alin. (2) se propune completarea cu cuvintele „generate de excludere” (sau alternativ „cauzate de excludere”) conform terminologiei Legii nr. 1308/1997, de asemenea, și pentru previzibilitate și claritate, având în vedere că în procedura de expropriere se compensează și valoarea pierderilor generate de transferarea propriu zis a dreptului/bunului expropriat.</p>	<p>Se acceptă</p>
3.	<p>4.3. La pct. 5 (Articolul 9: Se completează cu alineatele (1/1) și (1/2) cu următorul cuprins: (1/2) Concomitent cu identificarea proprietarilor și/sau, după caz, a titularilor de alte drepturi asupra bunurilor imobile ce constituie obiecte ale exproprierii, la cererea expropriatorului se instituie: a) interdicția de înstrăinare sau grevare a bunurilor imobile</p>	<p>Noțiunea „se înregistrează” a fost inclusă în cadrul prevederii respective, reieșindu-se din norma juridică de la art. 421 din <i>Codul civil</i>, intitulat „Felurile înregistrărilor” și care la alin. (1) stabilește că „(1) <u>În registru se fac înregistrări, înregistrări provizorii și notări.</u>”.</p>

	<p>prevăzute pentru expropriere, exceptând transmiterea respectivelor bunuri imobile în proprietatea sau în folosința statului/unității administrativ teritoriale. Notarea interdicției de înstrăinare a obiectelor exproprierii se înregistrează în registrul bunurilor imobile de către organul cadastral, cu prezentarea de către expropriator a listei bunurilor afectate de expropriere) se propune substituirea cuvântului „înregistrează” cu cuvântul „înscrie”. Art. 446 alin. (3) lit. a) din Codul civil stabilește că prin lege se reglementează „procedura de înregistrare, înregistrare provizorie, notare sau radiere din registrul bunurilor imobile”, iar art. 27 alin. (1), (2) și alin. (4) din Legea cadastrului bunurilor imobile nr. 1543/1998, stabilește că: „În registrul bunurilor imobile se efectuează înregistrări, înregistrări provizorii și notări. Se înregistrează drepturile reale, precum și drepturile indicate la art. 4 alin. (5), în continuare – drepturi supuse înregistrării”, respectiv „notarea se referă la înscrierea drepturilor de creanță, a faptelor sau a raporturilor juridice care au legătură cu bunurile imobile înregistrate în registrul bunurilor imobile”.</p>	<p>În contextul remarcat, pentru a fi evitate oricare interpretări speculative, verbul „se înregistrează” va fi substituit cu unul neutral „se efectuează”, utilizat și în cuprinsul <i>Codului civil</i> (a se vedea în acest sens art. 435 alin. (5) din Cod).</p>
4.	<p>4.4. La pct. 5 (Articolul 9: Se completează cu alineatele (6)-(9) cu următorul cuprins: (7) În cazul în care persoana îndreptățită își manifestă consimțământul pentru o compensare imediată și echitabilă, acesta urmează a fi exprimat în scris de către persoana respectivă și autentificat notarial, în conformitate cu prevederile alin. (2). Actul prin care se atestă consimțământul persoanei va conține numele și prenumele acesteia, codul numeric personal (IDNP) și data nașterii acestuia, adresa de domiciliu, mențiunea despre oferta de despăgubire acceptată, datele bancare ale proprietarului, la document anexându-se și actele doveditoare referitoare la existența dreptului de proprietate asupra obiectului exproprierii), alin. (7) se propune a fi completat cu enunțul cu</p>	<p>Se acceptă</p>

	următorul cuprins: „Nu este necesară autentificarea notarială a consimțământului atestat al autorităților publice corespunzătoare care acționează în numele statului sau a unităților administrativ-teritoriale, în cazurile exproprierii bunurilor proprietate publică”. Nu se justifică în niciun fel cheltuirea resurselor bugetelor de stat și locale pentru exprimarea acceptului în cauză, prin impunerea autentificării lui notariale.	
5.	<p>4.5. La pct. 9 (Se completează cu capitolul III 1 cu următorul cuprins: Articolul 12/2 . Emiterea deciziei de expropriere (4) Decizia de expropriere se emite și își produce efectele în condițiile prezentei legi, inclusiv în situația în care bunurile sunt supuse unor măsuri asiguratorii de către organele de urmărire penală/executare silită sau instanțele de judecată ori dacă aceste bunuri sunt grevate de drepturi reale de garanție, inclusiv gaj și ipotecă) alin. (4), după cuvintele „drepturi reale de garanție, inclusiv gaj și ipotecă” se propune completarea cu cuvintele „ , ori dacă sunt grevate de drepturi reale limitate, inclusiv superficia și servitutea”, respectiv se propune completarea, la forma gramaticală corespunzătoare și în locul potrivit (după „drept real de garanție”), cu cuvintele „drept real limitat” și la alin. (5), alin. (7) și alin. (8) din proiectul de lege:</p> <p>(5) În situația prevăzută la alin. (4), cu cel puțin 30 de zile înainte de data emiterii deciziei de expropriere, expropriatorul notifică organelor de urmărire penală/de executare silită, instanței de judecată și/sau creditorului, faptul că bunul supus măsurilor asiguratorii/procedurilor de executare silită sau care este grevat de un drept real de garanție, după caz, face obiectul procedurii de expropriere, solicitându-le să instituie măsurile asiguratorii sau poprirea asupra sumelor care vor rezulta din procedura de expropriere, comunicându-le datele de identificare a bunului, datele de identificare a proprietarilor, valoarea</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Propunerea autorului avizului se acceptă, iar alin. (4) din articolul respectiv, va fi redat după cum urmează:</p> <p><i>„(4) Decizia de expropriere se emite și își produce efectele în condițiile prezentei legi, inclusiv în situația în care bunurile sunt supuse unor măsuri asiguratorii de către organele de urmărire penală/executare silită sau instanțele de judecată ori dacă aceste bunuri sunt grevate de drepturi reale limitate, inclusiv drepturi reale de garanție ca gajul, ipoteca și altele.”</i> (în contextul în care însuși drepturile reale de garanție sunt în accepțiunea art. 454 alin. (2) din <i>Codul civil</i> niște drepturi reale limitate).</p>

	<p>bunului, precum și orice alte informații pe care expropriatorul le consideră necesare), .</p> <p>(7) În situația în care organul de urmărire penală/de executare silită, instanța de judecată și/sau creditorul, după caz, nu răspunde în termenul prevăzut la alin. (6), procedura de expropriere va continua conform prezentei legi, iar sumele rezultate din exproprierea bunului urmează a fi consemnate în contul trezorerial al expropriatorului pe numele proprietarului, fără a lua în considerare măsurile asiguratorii instituite de către organul de urmărire penală/de executare silită, instanța de judecată sau dreptul real de garanție instituit de creditor asupra obiectului exproprierii</p> <p>(8) În situația prevăzută la alin. (7) măsurile asiguratorii asupra bunului, respectiv dreptul real de garanție încetează de drept odată cu transferul dreptului de proprietate către expropriator).</p>	
6.	<p>4.5. La pct. 9 (Articolul 12/3. Consemnarea și plata despăgubirilor (8) În toate cazurile în care expropriatul nu ridică despăgubirile consemnate pe numele acestora în decurs de 5 ani din ziua transferului, se consideră că expropriatul a renunțat la dreptul său, iar despăgubirea consemnată se face venit la stat și se transferă de pe contul trezorerial al expropriatorului la bugetul de stat. (9) În cazul în care expropriatul refuză să ridice despăgubirea consemnate pe numele său, refuzul se efectuează în scris și se autentifică notarial, considerându-se că acesta a renunțat la dreptul său, iar despăgubirea consemnată se face venit la stat și se transferă de pe contul trezorerial al expropriatorului la bugetul de stat. (10) Expropriatul poate solicita despăgubirile consemnate pe numele său și transferate între timp la bugetul de stat în condițiile alin. (8), doar după ce a fost repus în termen de către instanța de judecată ca urmare a probării faptului că soluționarea situațiilor prevăzute la alin. (3) – (6) a durat mai mult decât</p>	Se acceptă

		<p>termenul prevăzut la alin. (8) sau pentru alte motive întemeiate”) cuvintele „venit la stat”, respectiv „bugetul de stat” urmează, de principiu, a fi substituite cu cuvintele „venit al bugetului de stat sau al bugetelor locale, după caz”, respectiv „bugetul de stat sau bugetul local, după caz”. Propunerea este întemeiată pe situația că în calitate de expropriator poate fi și unitatea administrativ-teritorială, nu doar statul. Și în acest caz, resursele utilizate la procedura exproprierii pentru cauză de utilitate publică de importanță locală sunt din bugetele locale, unde și trebuie să se întoarcă în caz de „refuz” al expropriatului să le ridice.</p> <p>Finalmente, susținem aprobarea versiunii actuale a proiectului de lege, după includerea modificărilor și completărilor menționate.</p>	
Ministerul Finanțelor	7.	<p>Aferent art. I din proiect, menționăm că importanța sistemului de impozitare este determinată, în principal, de finalitatea acestuia, și anume de realizarea cheltuielilor bugetare. Or, scopul principal al sistemului de impozitare este de a genera venituri suficiente pentru asigurarea finanțării cheltuielilor bugetare ce au menirea de a pune în practică prioritățile statului în diverse domenii de ordin economic, social, educațional etc.</p> <p>Totodată, atribuirea facilităților fiscale doar unor categorii de contribuabili încalcă principiul echității fiscale, care în conformitate cu prevederile art.6 alin.(8) lit. c) din Codul fiscal nr.1163/1997, presupune tratarea egală a persoanelor fizice și juridice, care activează în condiții similare, în vederea asigurării unei sarcini fiscale egale.</p> <p>Totuși, este important de menționat că, potrivit art.20 lit.z6) din Codul fiscal, veniturile obținute ca urmare a compensării daunei materiale cauzate, în partea în care compensația acordată nu depășește dauna materială cauzată constituie surse de venit neimpozabilă.</p>	<p>Autorul proiectul ar agreea poziția expusă de către autorul avizului, în contextul în care prevederea invocată în aviz (art. 20 lit. z⁶) din <i>Codul fiscal</i>) ar îngloba în sine în mod efectiv toate situațiile în care s-ar pune în discuții „veniturile obținute ca urmare a compensării daunei materiale cauzate”, însă în urma unei analize a prevederilor art. 20 din Codul fiscal, se atestă că acesta nu vine cu o abordare unitară a acestor categorii de venituri, generate din compensarea unei daune materiale cauzate, ci consacră distinct mai multe situații practice care s-ar circumscrie unor asemenea venituri, spre exemplu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sumele primite de către persoane fizice și juridice ca despăgubire pentru prejudiciul cauzat sau/și venitul ratat ca urmare a efectuării cercetărilor arheologice pe terenurile aflate în proprietatea sau în posesia acestor persoane (art. 20 lit. d²) din Cod); - sumele primite de către persoane fizice și juridice ca despăgubire pentru prejudiciul ce le-a fost cauzat ca

		<p>Astfel, având în vedere faptul că legislația fiscală prevede acordarea înlesnirilor fiscale persoanelor fizice și juridice aferent venitului obținut ca urmare a compensării daunei materiale cauzate, se consideră inoportună promovarea modificării propuse în Codul fiscal, ce are drept scop extinderea spectrului de înlesniri.</p>	<p>urmare a unei acțiuni ilegale (inacțiuni) ori ca urmare a unor calamități naturale sau tehnogene, cataclisme, epidemii, epizootii (art. 20 lit. d³) din Cod);</p> <p>- sumele primite de proprietari sau deținători pentru bunurile rechiziționate în interes public, pe perioada rechiziției, conform legislației (art. 20 lit. d⁴) din Cod).</p> <p>Prin urmare, considerăm că la momentul actual, o lipsă de intervenție în cuprinsul acestui articol din <i>Codul fiscal</i> (sugerată ca măsură de sprijin de către Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale în contextul primei avizări) ar lăsa situația ambiguă în acest sens, și, invers, intervenția din proiect, ar asigura un spor de claritate pe marginea acestui subiect.</p>
	8.	La art. II, pct.9, ce vizează art.12 ³ alin.(8) și (9) din proiect, după textul ”la bugetul de stat” urmează a fi completat cu textul ”sau, după caz, bugetul local”.	Se acceptă
Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale	9.	De ordin general considerăm importantă mențiunea că, prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.1011/2023, domnul Andrei Spînu a fost numit în funcția de ministru al infrastructurii și dezvoltării regionale, respectiv titulatura de „viceprim-ministru” este necorespunzătoare.	Se acceptă Mențiunea corespunzătoare va fi exclusă din cuprinsul proiectului.
	10.	<p>Pe marginea proiectului de lege definitivat post-avizare inițială reiterăm obiecția ce vizează necesitatea excluderii ministrului infrastructurii și dezvoltării regionale din lista contrasemnatarilor proiectului.</p> <p>În acest context, nu pot fi reținute argumentele autorului reflectate în Sinteza obiecțiilor și propunerilor despre faptul că, anterior (în anul 2022), Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a fost promotor al unor proiecte de declarare a utilității publice pentru anumite lucrări de interes național. În speță amintim faptul că, în anul curent (martie 2023), Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a fost supus reorganizării prin dezmembrare</p>	Nu se acceptă <p>Autorul proiectului este la curent cu recenta reorganizare prin dezmembrare a Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, cu crearea Ministerului Energiei (care a preluat domeniul securitate și eficiență energetică).</p> <p>Se evidențiază însă faptul că Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale rămâne în continuare responsabil de domeniul infrastructurii de apă și sanitație (conform pct. 6 subpct. 5) din <i>Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale</i>, aprobat prin <i>Hotărârea Guvernului nr. 690/2017</i>), ceea ce face a</p>

	<p>(separare), fiind creat Ministerul Energiei, ultimul preluând domeniul securitate și eficiență energetică.</p> <p>Totodată agreăm afirmația că, Guvernul asigură realizarea sarcinilor atribuite de legi în mod efectiv prin intermediul ministerelor, ca organe centrale de specialitate, dar acest lucru nu implică „contrasemnarea” unui proiect de act normativ de către toate ministerele din arcul guvernamental. Or, legiuitorul a dispus ca în cazul procedurii de contrasemnare a proiectelor, obligația revine exclusiv miniștrilor care au obligația punerii în aplicare a acestora și/sau care sunt responsabili de domeniile de activitate care intră parțial sau integral în obiectul de reglementare al actului contrasemnat, astfel cum dictează prevederile art.36 alin.(2) al Legii nr.136/2017 cu privire la Guvern și art.50 alin.(4) al Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative.</p> <p>Acest raționament îl deducem și din faptul că modificările propuse ținesc perfecționarea reglementării juridice din domeniul exproprierii pentru cauză de utilitate publică, care fac obiect al Legii nr. 488/1999, lege care conține norme juridice generale aplicabile tuturor raporturilor sociale sau subiecților de drept, fără însă a-și pierde caracterul de generalitate, nefiind vorba de careva norme speciale care se conțin în acte normative dintr-un anumit domeniu de competență al Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale.</p> <p>Consecvența instituțională rezidă și din prevederile art.9 alin.(1) și (3) din Legea nr.98/2012 privind administrația publică centrală de specialitate: „Ministerele sunt organe centrale de specialitate ale statului care asigură realizarea politicii guvernamentale în domeniile de activitate care le sunt încredințate. Între ministere se repartizează chestiunile ce țin de politicile statului în diferite domenii, responsabilitatea pentru elaborarea și promovarea cărora le revine membrilor Guvernului în conformitate cu</p>	<p>rămâne în continuare aplicabile considerentele expuse de către autorul proiectului cu ocazia primei avizări (a se vedea în acest sens opinia acestuia la observația cu nr. 32 din primul tabel de sinteză), privind necesitatea includerii ca contrasemnatori a tuturor conducătorilor ministerelor responsabile de punerea în aplicare a prevederilor prezentului proiect (inclusiv a Ministerului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, care a fost promotor al proiectului de lege privind declararea utilității publice de interes național a lucrărilor de construcție a apeductului magistral Chișinău – Strășeni – Călărași (număr unic 351/MIDR/2022).</p> <p>Sesizăm că argumente suplimentare în sprijinul observației sale nu au fost aduse de către autorul avizului.</p>
--	---	--

		<p>Constituția și legile Republicii Moldova, cu excepția domeniilor care sunt încredințate conducătorilor autorităților administrative autonome constituite de Parlament”.</p> <p>În această ordine de idei, exercițiul de contrasemnare a unui proiect de act normativ nu poate fi perceput ca unul formal și/sau declarativ, deoarece implică obligația directă a asigurării controlului asupra executării acestuia de către conducătorul autorității publice contrasemnatare, iar mecanismul de monitorizare a executării/implementării actului denotă un amplu proces de identificare a gradului de aplicare și executare a normelor legale, de determinare a măsurii în care obiectivele actului au fost realizate, de identificare a consecințelor neprevăzute sau negative, precum și de elaborare a recomandărilor privind modalitatea de remediere a efectelor negative.</p>	
Ministerul Mediului	11.	<p>La art. II, pct. 2, cu referire la art. 5 alin. (1) lit. k) din Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999, cuvintele „<i>acumularea și înmormântarea</i>” se substituie cu cuvintele „<i>stocarea temporară</i>”. Reieșind din prevederile Legii nr. 209/2016 privind deșeurile, termenul „<i>reciclarea</i>” nu este rezonabil de a fi folosit în cazul dat, deoarece această operațiune de gestionare a deșeurilor se permite doar într-o instalație autorizată, special destinată acestui scop.</p>	Se acceptă
Consiliul Superior al Magistraturii	12.	<p>Analizând proiectul remis spre avizare, precum și argumentele prezentate în nota informativă, Consiliul Superior al Magistraturii consideră modificările propuse oportune și necesare, acestea urmărind, preponderent, scopul să asigure soluționarea unor blocaje și chestiuni neclare existente în procedura de expropriere pentru cauză de utilitate publică.</p> <p>În circumstanțele expuse, Consiliul Superior al Magistraturii susține proiectul de lege, privind modificarea unor acte normative (sporirea celerității procedurilor de</p>	

	<p>expropriere) elaborat de Ministerul Justiției, și intervine cu unele propuneri de îmbunătățire a proiectului de lege, precum urmează:</p> <p>- Art. 8¹ alin. (2): noțiunea „fără compensarea pierderilor” ar contravine prevederilor capitolului IV Legea nr. 1308/25.07.97 privind prețul normativ și modul de vânzare-cumpărare a pământului, care reglementează prețul normativ al pământului, pentru excluderea terenurilor din categoriile de terenuri cu destinație agricolă și ale fondului silvic, precum și din circuitul agricol:</p> <p>Subsecvent potrivit art. 12 din Lege (Compensarea pierderilor):</p> <p>(3) Compensarea pierderilor cauzate de excluderea terenurilor din categoriile de terenuri cu destinație agricolă și ale fondului silvic se efectuează în toate cazurile de către persoanele fizice și persoanele juridice interesate, indiferent de scopul excluderii terenurilor și tipul de proprietate asupra lor.</p> <p>(4) Sunt compensate de asemenea pierderile cauzate de excluderea din circuitul agricol a terenurilor fondului de rezervă și a altor categorii de terenuri, cu excepția celor de uz public, celor destinate creării parcurilor industriale conform Legii cu privire la parcurile industriale, celor destinate extinderii sau creării zonelor economice libere sau celor ce urmează a fi atribuite la categoriile fondului silvic. Succesiv excluderea terenurilor din categoriile de terenuri cu destinație agricolă și ale fondului silvic poate avea loc doar prin compensarea pierderilor.</p> <p>Corespunzător prevederile alin. (2) art. 8¹ din proiect contravin și Regulamentului cu privire la modul de acumulare și utilizare a mijloacelor bănești încasate în legătură cu excluderea terenurilor din circuitul agricol aprobat prin Hotărârea Guvernului.</p> <p>În circumstanțele expuse, Consiliul Superior al Magistraturii avizează pozitiv proiectul privind</p>	<p>Prevederea de la art. 8 alin. (2) din proiectul de lege nu poate fi privită prin prisma faptului că ar „contraveni” unei alte prevederi legale dintr-un act normativ aflat în vigoare, or, urmează a se ține cont că odată cu intrarea în vigoare a prezentelor prevederi din proiectul de lege, ele vor deveni norme juridice general obligatorii, ce fac parte dintr-o lege organică (<i>Legea nr. 488/1999</i>). Eventualele divergențe dintre norma din proiect și cele existente în alte acte normative se vor soluționa prin aplicarea prevederilor art. 5 alin. (3) și (4) și 7 alin. (3) din <i>Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i> (în speța dată urmând a se aplica cu prioritate prevederile din proiect, ce se propun a fi incluse în cuprinsul <i>Legii nr. 488/1999</i>, față de prevederile <i>Legii nr. 1308/1997</i>, reieșind din faptul că ele au un caracter special față de prevederile ultimei legi menționate, ce consacră cadrul normativ general în materie).</p> <p>Analizat din punct de vedere conceptual, vom remarca faptul că soluția dată nu este consacrată în premieră în legislația internă, ea regăsindu-se anterior și în cuprinsul unor acte normative adoptate în materia dată (a se vedea în acest sens, art. 11 din <i>Legea nr. 120/2022 privind declararea utilității publice de interes național a lucrărilor de construcție a liniei electrice aeriene (LEA) 400 kV de transport al energiei electrice Vulcănești–Chișinău și a stației Back-to-Back Vulcănești</i> sau pct. 43 din <i>Procedura specială de expropriere aplicabilă lucrărilor de construcție a apeductului magistral Chișinău–Strășeni–Călărași în cadrul proiectului „Îmbunătățirea infrastructurii de apă în Moldova Centrală”</i>, aprobată prin <i>Legea nr. 296/2022 privind declararea utilității publice de</i></p>
--	---	---

		modificarea unor acte normative elaborat de Ministerul Justiției, cu propunerile menționate.	<i>interes național pentru lucrările de construcție a apeductului magistral Chișinău–Strășeni–Călărași).</i>
Procuratura Generală	13.	<p>1. La Art. II: Articolul 12² alin. (5), (6), (7) și (8) din proiect prevăd următoarele:</p> <p>„(5) În situația prevăzută la alin. (4), cu cel puțin 30 de zile înainte de data emiterii deciziei de expropriere, expropriatorul notifică organelor de urmărire penală/de executare silită, instanței de judecată și/sau creditorului, faptul că bunul supus măsurilor asigurătorii/procedurilor de executare silită sau care este grevat de un drept real de garanție, după caz, face obiectul procedurii de expropriere, solicitându-le să instituie măsurile asigurătorii sau poprirea asupra sumelor care vor rezulta din procedura de expropriere, comunicându-le datele de identificare a bunului, datele de identificare a proprietarilor, valoarea bunului, precum și orice alte informații pe care expropriatorul le consideră necesare.</p> <p>(6) În termen de 15 zile de la emiterea notificării prevăzute la alin. (5), organul de urmărire penală/de executare silită, instanța de judecată și/sau creditorul comunică expropriatorului dacă intenționează să dispună măsurile asigurătorii sau poprirea asupra sumelor care urmează a fi consemnate pe numele proprietarului bunului, ca urmare a exproprierii.</p> <p>(7) În situația în care organul de urmărire penală/de executare silită, instanța de judecată și/sau creditorul, după caz, nu răspunde în termenul prevăzut la alin. (6), procedura de expropriere va continua conform prezentei legi, iar sumele rezultate din exproprierea bunului urmează a fi consemnate în contul trezorerial al expropriatorului pe numele proprietarului, fără a lua în considerare măsurile asigurătorii instituite de către organul de urmărire penală/de executare silită, instanța de judecată sau dreptul real de garanție instituit de creditor asupra obiectului exproprierii.</p>	

	<p>(8) În situația prevăzută la alin. (7) măsurile asigurătorii asupra bunului, respectiv dreptul real de garanție încetează de drept odată cu transferul dreptului de proprietate către expropriator.</p> <p>(9) În situația în care organul de urmărire penală/de executare silită, instanța de judecată și/sau creditorul comunică intenția de a dispune instituirea măsurilor asigurătorii/poprirea asupra sumelor rezultate din exproprierea bunului, expropriatorul va consemna sumele pe numele proprietarului bunului, concomitent cu instituirea respectivelor măsuri, cu înștiințarea organului de urmărire penală/de executare silită, instanței de judecată, respectiv a creditorului.”</p> <p>În urma analizei prevederilor citate supra, propunem la alin. (5) substituirea textului „orice alte informații pe care expropriatorul le consideră necesare” cu textul „orice alte informații necesare pentru organul de urmărire penală/de executare silită, instanța de judecată și/sau creditorul.” De exemplu, pentru aplicarea măsurii asigurătorii asupra sumelor consemnate pe numele proprietarului bunului, organul de urmărire penală va avea nevoie de informația cu privire la contul trezorerial al expropriatorului la care vor fi consemnate aceste sume, etc.</p> <p>Totodată, analiza prevederilor indicate suscită următoarele riscuri:</p> <p>(i) riscul încetării de drept a măsurilor asigurătorii — (care potrivit art. 202 din Codul de procedură penală (în continuare CPP) constau în sechestrarea bunurilor mobile și imobile), în cazul omiterii de către organul de urmărire penală, din varii motive (obiective), a termenului prevăzut la alin. (6); și</p> <p>(ii) riscul interpretării cu echivoc a textului „concomitent cu instituirea respectivelor măsuri” învederându-se o confuzie cu privire la subiectul care va deține competența de a institui respectivele măsuri.</p>	Se acceptă
--	--	------------

	<p>1.1. Primul risc indicat poate avea repercusiuni asupra posibilităților reale ale părților în interesul cărora a fost aplicată măsura asiguratorie de a recupera efectiv prejudiciul cauzat de infracțiune, de a confisca bunurile sau de a fi încasată plata amenzii. Ori datorită unor posibile omisiuni a factorului uman, la caz a ofițerului de urmărire penală (or, nu a fost indicat expres procurorul), de a răspunde în termenul de 15 zile din momentul notificării de către expropriator dacă intenționează sau nu să dispună măsuri asigurătorii asupra sumelor care urmează a fi consemnate pe numele proprietarului bunului, ca urmare a exproprierii, prin efectul legii măsura încetează de drept, existând pe cale de consecință riscul de nerealizare a scopului măsurii asiguratorie.</p> <p>În acest sens opinăm și asupra faptului că, termenul de 15 zile acordat organului de urmărire penală pentru a comunica expropriatorului dacă intenționează să dispună măsurile asigurătorii, raportat la efectele încălcării acestui termen prevăzute la alin. (7) și (8), este prea mic. Or, în termen de 15 zile notificarea expropriatorului urmează a fi recepționată, înregistrată în cancelaria organului de urmărire penală, vizată prin rezoluție de către șeful instituției ofițerului de urmărire penală în a cărei gestiune se află dosarul penal și examinată obiectiv.</p> <p>Prin urmare, propunem substituirea termenului de „15 zile” cu termenul de „30 zile”.</p> <p>1.2. Cu privire la cel de-al doilea risc, menționăm că, potrivit alin. (6), în termen de 15 zile de la emiterea notificării prevăzute la alin. (5), organul de urmărire penală comunică expropriatorului dacă intenționează să dispună măsurile asigurătorii iar, potrivit alin. (9) în situația în care organul de urmărire penală comunică intenția de a dispune instituirea măsurilor asigurătorii/poprirea asupra sumelor rezultate din exproprieria bunului, expropriatorul va</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Legat de observațiile privind riscurile legate de o încetare de drept a măsurilor de asigurare din cadrul unui proces penal, autorul proiectului a luat act de acestea și suplimentar la prevederile actuale din proiect:</p> <p>- va clarifica prevederile de la alin. (9), în sensul elucidării faptului că instituirea măsurilor de asigurare pe sumele de bani consemnate va fi în continuare</p>
--	---	---

	<p>consemna sumele pe numele proprietarului bunului, concomitent cu instituirea respectivelor măsuri.</p> <p>Menționăm că nici o prevedere din proiect nu specifică clar cine dispune instituirea măsurilor asigurătorii asupra sumelor rezultate din exproprierea bunului. Termenul „dispun” și „institue” este folosit la art. (6), (7) și (9) având același sens. Totodată, deși din interpretarea alin. (6) și (7) cât și reieșind din prevederile CPP (art. 205) aplicarea măsurii asigurătorii - sechestrul este prerogativa organului de urmărire penală, redactarea alin. (9) este echivocă. Astfel, textul „expropriatorul va consemna sumele pe numele proprietarului bunului, concomitent cu instituirea respectivelor măsuri” ar putea fi interpretată în sensul în care instituirea respectivelor măsuri asigurătorii va fi dispusă de către expropriator - măsură care depășește competențele acestui subiect.</p> <p>Subsecvent, consemnăm faptul că potrivit art. 205 alin. (2) din CPP „(2) Punerea sub sechestru a bunurilor se aplică în baza ordonanței organului de urmărire penală, cu autorizația judecătorului de instrucție sau, după caz, a încheierii instanței de judecată [..]. Pentru ca actul de dispoziție (ordonanța) a ofițerului de urmărire penală privind aplicarea măsurii asigurătorii - sechestrul să producă efecte, este necesar ca procurorul să înainteze judecătorului de instrucție un demers, însoțit de ordonanța organului de urmărire penală privind punerea bunurilor sub sechestru, în urma examinării căruia, judecătorul va putea decide autorizarea sau neautorizarea punerii sub sechestru a bunurilor (respingerea demersului procurorului).</p> <p>Totodată, pe lângă faptul că judecătorul de instrucție nu este prevăzut la art. 12² din proiect în calitate de subiect care ar avea competența de a autoriza punerea bunurilor sub sechestru, aspect care ar trebui revizuit, în practică, ar putea exista și situații când judecătorul va refuza autorizarea punerii sub sechestru a sumelor rezultate din exproprierea</p>	<p>atribuția organelor de urmărire penală/instanței de judecată;</p> <ul style="list-style-type: none"> - prevederile alin. (5)-(9) vor fi completate cu referințe exprese și la procuror și judecătorul de instrucție; - legat de referința la articolul 207² din Codul de procedură penală, ce prevede mecanismul de valorificare a bunurilor sechestrate, remarcăm că situațiile practice descrise în cuprinsul alin. (4)-(9) de la acest articol din proiect se circumscriu mai degrabă la ideea înlocuirii bunurilor puse sub sechestru, situație ce este reglementată în cuprinsul art. 210¹ din Codul de procedură penală. În acest sens, pentru a face o raliere deplină între prevederile din proiect și cele din Cod, proiectul va fi completat suplimentar cu propuneri de intervenție corespunzătoare în cuprinsul articolului respectiv din Cod (dar și, corelativ, în cuprinsul Codului de procedură civilă).
--	--	---

	<p>bunului, care de facto nu reprezintă altceva decât o substituie a obiectului de sechestr. Din acest motiv, este necesară identificarea unui mecanism care să coroboreze și cu normele procesual penale.</p> <p>În acest sens, deși prevederile art. 12 alin. (8) din proiect statuează că „(8) În situația prevăzută la alin. (7) măsurile asigurătorii asupra bunului, respectiv dreptul real de garanție încetează de drept odată cu transferul dreptului de proprietate către expropriator.”, indicăm asupra unor reglementări procesual penale care prevăd ordinea procesual penală de scoatere a bunurilor de sub sechestr pentru valorificarea acestora.</p> <p>Astfel, menționăm că articolul 207² din CPP, prevede mecanismul de valorificare a bunurilor sechestrate după cum urmează:</p> <p>„(1) În condițiile prevăzute de art. 207¹, Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale solicită procurorului înaintarea unui demers cu privire la valorificarea bunurilor sechestrate și scoaterea de sub sechestr a acestora către judecătorul de instrucție sau către instanța care judecă cauza.</p> <p>(2) Ca urmare a demersului procurorului cu privire la valorificarea bunurilor sechestrate și scoaterea de sub sechestr a acestora, judecătorul de instrucție emite o încheiere motivată în termen de cel mult 72 de ore de la înaintarea demersului. Scoaterea bunurilor de sub sechestr se dispune doar în cauza penală în cadrul căreia a fost dispusă valorificarea bunurilor sechestrate. Recursul se examinează în termen de 5 zile și suspendă executarea încheierii.</p> <p>În această lumină, pentru alinierea reglementărilor potrivit conceptului de valorificare a bunurilor sechestrate prevăzut în art. 207¹ CPP, acest mecanism ar putea servi drept optică pentru revizuirea proiectului în partea ce vizează exproprierea proprietarului de un bun aflat sub sechestr.</p>	
--	--	--

	<p>14. 2. Într-o altă ordine, indicăm asupra faptului că termenul „poprire” împrumutat din Legislația României se regăsește în Legea insolvenței nr. 149/2012. Astfel, potrivit art. 126 al acestei legi, sunt supuse urmăririi silite prin poprire mijloacele bănești în numerar și fără numerar, în monedă națională și în valută străină, titlurile de valoare, alte bunuri mobile încorporale. Astfel, se atestă că bunurile imobile nu pot fi obiect al popririi precum și faptul că, potrivit art. 126 din lege, poprirea se înființează prin somație a administratorului insolvenței/lichidatorului alin. (2) - subiect care nu este prevăzut de art. 12² alin. (5) din proiect.</p>	<p>Prevederile proiectului nici nu vizează poprirea unor bunuri imobile, or poprirea menționată în normele respective se referă la sumele de bani oferite cu titlu de despăgubire de către expropriator expropriatului, care sunt bunuri mobile susceptibile de poprire (or, în cazul dat, expropriatorul se comportă ca un debitor față de expropriat).</p> <p>Legat de alegația că poprirea ar fi specifică doar procedurilor de insolvență, aceasta nu este suficient de riguroasă, or această cale procedurală de acțiune a creditorului este reglementată (fără a se menționa expres noțiunea de „poprire”) și în cuprinsul <i>Codului de executare</i>, la art. 99, unde sunt incluse normele referitoare la urmărirea creanțelor debitorului.</p>
	<p>15. 3. La art. 13 alin. (1) textul „fără a putea contesta transferul dreptului de proprietate către expropriator asupra obiectului exproprierii,” - care îngrădește dreptul de acces la o instanță, ar putea determina incidența art. 6 din Convenția europeană a Drepturilor Omului.</p> <p>Curtea Europeană reamintește că dreptul de acces la o instanță nu este absolut. Poate fi supus unor limitări, cu condiția ca acestea să nu restrângă sau să reducă accesul justițiabililor la judecător într-o manieră sau într-o măsură care să fie afectată însăși substanța acestuia. În plus, aceste limitări sunt compatibile cu articolul 6 § 1 numai dacă urmăresc un scop legitim și dacă există un raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul urmărit (Baka împotriva Ungariei din 23 iunie 2016, § 120). Subsecvent, potrivit forului constituțional al Republicii Moldova, marja de apreciere de care dispun statele presupune faptul că autoritățile naționale sunt mai în măsură să aprecieze unele situații și pot adopta acțiuni prin care s-ar limita drepturile garantate, dar respectând întotdeauna principiile legalității, proporționalității și legitimității scopului urmărit. Curtea a mai notat că măsura</p>	<p>Remarcăm faptul că prevederile corespunzătoare din proiect nu au ca scop să excludă posibilitatea contestării actului de expropriere în fața instanțelor de judecătorești pentru motive de legalitate. Or, fiind un act administrativ, regimul juridic al actului de expropriere va fi guvernat de prevederile Codului administrativ și de normele speciale consacrate în Legea nr. 488/1999, inclusiv prin prisma aspectelor legate de posibilitatea contestării acestora.</p> <p>În ceea ce privește textul din normă - „fără a putea contesta transferul dreptului de proprietate către expropriator asupra obiectului exproprierii”, acesta se circumscrie unei alte idei și anume la aceea că expropriatul nu va putea pune în discuții în cadrul unui proces judiciar anume aspectul legat de necesitatea/oportunitatea exproprierii bunului său, aceasta plîindu-se pe un concept specific dreptului administrativ și care este prevăzut și în cuprinsul art. 225 alin. (1) din <i>Codul administrativ</i>, care stabilește că „(1) <i>Instanța de judecată nu este competentă să se pronunțe asupra oportunității unui act administrativ.</i>”.</p>

		<p>de restrângere a unor drepturi trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și să nu aducă atingere existenței dreptului sau a libertăților. [HCC 19/2011].</p> <p>În acest context, indicăm asupra faptului că, temeinicia și legalitatea de transfer al dreptului de proprietate către expropriator asupra obiectului exproprierii, ar trebui să facă la necesitate obiectul unui control judecătoresc. Considerăm că, restrângerea dreptului de a contesta temeinicia și legalitatea de transfer al dreptului de proprietate către expropriator afectează însăși substanța acestui drept.</p> <p>Or, exproprierea este una din cele mai severe măsuri care poate fi luată cu privire la dreptul de proprietate privată, deoarece nu este doar o simplă limitare a dreptului, ci duce la pierderea acestuia. Din acest motiv, opinăm asupra neproporționalității restrângerii dreptului de acces la o instanță în raport cu scopul urmărit.</p>	
<p><i>Asociația Expertilor și Evaluatorilor din Republica Moldova</i></p>	<p>16.</p>	<p>A.O. ASOCIAȚIA EXPERTILOR ȘI EVALUATORILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA (în continuare - AEERM), examinând în limita domeniului de competență demersul Nr. 03/10090 din 16.11.2023, consideră necesar de modificat prevederea expusă la Articolul 12¹, alin. (3) al LP488/1999 din proiectul prezentat:</p> <p>- "Determinarea cuantumului despăgubirii se stabilește în baza rapoartelor de evaluare cu respectarea criteriilor prevăzute de legislație. Rapoartele de evaluare sunt elaborate de către evaluatori, titulari ai certificatelor de calificare, eliberate în modul stabilit de legislație."</p> <p>Temeiul</p> <p>Prezența devierilor de la cadrul normativ în vigoare și riscului de incertitudine la aplicare, și anume:</p> <p>1. Legislația ce reglementează activitatea de evaluare nu prevede noțiune de "criterii" față de rapoartele de evaluare, în acest sens ca noțiune clar definită este prescrisă</p>	<p>Se acceptă</p>

		<p>”cerințe”, fapt expus imperativ la art. 11 al LP989/2002), astfel este necesară ajustarea la noțiuni aprobate;</p> <p>2. ”Evaluatorul” (în sensul LP989/2002) nu eliberează rapoartele de evaluare din nume propriu, activitatea de evaluare fiind desfășurată exclusiv de întreprinderile de evaluare iar raportul de evaluare fiind legalizat doar prin aplicarea ștampilei întreprinderii de evaluare (art. 1, 11 alin. (4) al LP989/2002), astfel în redacția expusă apare riscul de incertitudine în urma definirii incomplete imperative a subiecților de drept ce participă la eliberarea raportului de evaluare;</p> <p>3. Actul permisiv denumit în proiect ca ”certificat de calificare” – prezintă o definiție în prezent inexistentă, fiind modificată prin LP185 din 21.09.17 în ”certificat de competență” și ulterior prin LP154 din 20.07.20 în ”certificat al evaluatorului”, fapt care este în vigoare în timpul prezent, astfel redacția expusă necesită a fi ajustată la noțiuni/definiții în vigoare.</p> <p>Reieșind din cele expuse, AEERM consideră rațional a expune Articolul 12¹, alin. (3) din proiectului prezentat, în următoarea redacție care nu este legată de noțiuni/definiții ce au practica a fi modificate conjunctural și este lipsită de prevederi ce poate crea incertitudini în aplicare:</p> <p>- ”Determinarea cuantumului despăgubirii se stabilește în baza rapoartelor de evaluare, întocmite în conformitate cu Legea nr. 989/2002”.</p>	
<i>Agencia Proprietății Publice</i>		Lipsă de obiecții și propuneri	
<i>Cancelaria de Stat</i>		Lipsă de obiecții și propuneri	
<i>Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării</i>		Lipsă de obiecții și propuneri	

**Tabel de sinteză a propunerilor și obiecțiilor cuprinse în raportul de expertiză anticorupție
la proiectul de lege privind modificarea unor acte normative
(sporirea celerității procedurilor de expropriere)**

№	Textul prevederii din proiect	Conținutul obiecției sau propunerii	Opinia Ministerului Justiției
1.	<p>Art. I pct. 5 (Art. 9 alin. (1) Legea nr. 488/1999)</p> <p>Art. II- Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 42-44, art. 311), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează:</p> <p>5. Articolul 9: La alineatul (1), textul „în termen de 10 zile de la publicarea actului de declarare a utilității publice” se substituie cu textul „în termeni rezonabili, reieșind din specificul lucrărilor de utilitate publică și numărul/natura bunurilor expropriate”;</p>	<p>Obiecții:</p> <p>Implementarea amendamentului propus, va determina ambiguitatea termenului de înaintare a propunerii de expropriere, periclitând realizarea scopului invocat (de către autor) al proiectului - celeritatea procedurilor de expropriere. Deficiența prenotată, denotă neîntrunirea exigențelor de calitate a legii vizate de art. 54 alin. (1) lit. c) al Legii nr.100/2017 (“conținutul proiectului se expune într-un limbaj simplu, clar și concis, pentru a se exclude orice echivoc”).</p> <p>Adoptarea de către legiuitor a unor legi accesibile, previzibile și clare se impune și prin articolul 23 alin.(2) din Constituție, care stabilește obligația statului de a asigura dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle sale. În context, reținem concluziile Curții Constituționale din Hotărârea nr. 26 din 23 noiembrie 2010, după cum urmează: “Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate – accesibilitate, previzibilitate și claritate – norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încât să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 din</p>	<p>Se acceptă</p> <p>Prevederea respectivă a fost inclusă în cuprinsul proiectului în contextul obiecțiilor argumentate, formulate de către Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale față de prevederile actuale ale art. 9 alin. (1) din lege (a se vedea în acest sens, observația cu nr. 35 din primul tabel de sinteză).</p> <p>În contextul respectiv s-au propus 2 variante de intervenție în text (una cu excluderea oricărui termen expres, alta cu stabilirea unui termen expres mai extins).</p> <p>Reieșind din obiecția formulată de Centrul Național Anticorupție, se va opta pentru cea de-a doua variantă de intervenție sugerată de Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, cu stabilirea unui termen mai extins pentru realizarea acțiunilor respective („12 luni, cu posibilitatea prelungirii acestuia în cazuri justificate”).</p>

		<p>Constituție [...]”. Formularea de o manieră ambiguă a atribuțiilor exercitate de către entitățile publice/agenții publici, determină posibilitatea interpretării tendențioase a normei în diferite situații, inclusiv de a le interpreta în versiunea preferată sau de a deroga de ele. Formularea neclară a atribuțiilor agentului public generează posibilitatea alegerii de către acesta a interpretării celei mai convenabile a atribuțiilor sale, fără a ține cont de alte interese legitime și spiritul legii, executarea căreia urmează să o asigure prin activitatea sa.</p> <p>Recomandări: Plafonarea termenului de înaintare a propunerii de expropriere.</p>	
2.	<p>Art. I pct. 5 (Art. 9 alin. (1/2) Legea nr. 488/1999) Art. II- Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 42-44, art. 311), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează: 5. Articolul 9: [...] Se completează cu alineatele (1¹) și (1²) cu următorul cuprins: [...] (1²) Concomitent cu identificarea proprietarilor și/sau, după caz, a titularilor de alte drepturi asupra bunurilor imobile ce constituie obiecte ale exproprierii, la cererea expropriatorului se instituie: [...]</p>	<p>Obiecții: Se remarcă faptul că prevederile Legii nr. 488/1999 (supusă modificării) nu operează cu conceptul de ”părțile de bun imobil afectate de expropriere”, fapt care denotă caracterul nereglementat al categoriei prenotate și poate determina incertitudine la etapa implementării normei sub aspectul identificării categoriilor de ”afectări” vizate, gradului de afectare și dacă eventual se acordă despăgubiri proprietarului imobilului prenotat. În context, se remarcă faptul că potrivit art. 2 alin. (4) al Legii nr. 488/1999: Articolul 2. Obiectul exproprierii [...] (4) Dacă pentru cauză de utilitate publică este necesară exproprierea numai a unei părți din construcție, iar proprietarul, în cererea adresată instanței de judecată, solicită exproprierea ei totală, instanța va aprecia dacă exproprierea în parte este posibilă. În caz contrar, se va efectua exproprierea</p>	<p>Se acceptă În cuprinsul normei respective, se va realiza substituirea expresiei „bunurile imobile sau partea/părțile de bun imobil afectate de expropriere.” cu cuvintele „bunurile imobile – obiect al exproprierii”.</p>

<p>b) interdicția eliberării actelor permissive pentru executarea lucrărilor de construcție pentru bunurile imobile sau partea/părțile de bun imobil afectate de expropriere.”;</p>	<p>totală. Aceleași condiții vor fi aplicate și în cazul exproprierii de terenuri.</p> <p>Omisiunea legiuitorului de a reglementa aspecte ale relațiilor sociale, existența cărora rezultă din realitatea obiectivă sau din alte prevederi ale aceluiași act, denotă neîntreinirea exigențelor de reglementare comprehensibilă și transparentă a acțiunilor autorităților publice stabilite inclusiv de prevederile art. 32 al Codului administrativ nr. 116 din 19 iulie 2018 și art. 29 alin. (2) al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, potrivit cărora: „Pentru a se evita lacunele legislative, soluțiile propuse în proiectul actului normativ trebuie să acopere întreaga problematică a relațiilor sociale ce constituie obiectul de reglementare al proiectului.”.</p> <p>Procedura administrativă se structurează în mod indispensabil în cadrul unui act normativ, astfel încât participanții să poată înțelege fiecare etapă a procedurii desfășurate, spectrul de drepturi exercitate și obligațiile asumate. Omisiunea legiuitorului de a concretiza procedurile administrative pe care le gestionează entitatea publică/agentul public, determină discreția periculoasă a agentului public responsabil de a dezvolta reguli procedurale convenabile propriilor sale interese, contrare interesului public. Totodată, deficiența în speță, atribuie per ansamblu, caracter incert relațiilor sociale reglementate, îndeosebi cele referitoare la mecanismele de realizare a drepturilor, de îndeplinire a obligațiilor, ambiguitatea atribuțiilor agenților publici și a procedurilor administrative de care aceștia sunt responsabili etc., situații în care agenții publici responsabili/persoanele care au/susțin că au influență asupra acestora, se pot prevala de</p>	
---	--	--

		<p>această deficiență pentru a comite incidente de integritate/manifestări de corupție.</p> <p>Carența prenotată, denotă neîntrunirea exigențelor de tehnică legislativă vizate de rigorile art. 3, 54 alin. (1) lit. c)-d), alin. (5) al Legii cu privire la actele normative nr. 100 din 22 decembrie 2017 și periclitează coerența, consecutivitatea, stabilitatea și predictibilitatea normelor juridice. În acest sens, în Hotărârea nr. 26 din 27 septembrie 2016, Curtea Constituțională a reținut că textul legislativ trebuie să corespundă principiului unității materiei legislative sau corelației între textele regulatorii, pentru ca persoanele să-și poată adapta comportamentul la reglementările existente, ce exclud interpretările contradictorii sau concurența între normele de drept aplicabile.</p> <p>Recomandări:</p> <p>Substituirea expresiei „bunurile imobile sau partea/părțile de bun imobil afectate de expropriere.” Cu cuvintele „obiectul exproprierii”.</p> <p>În contextul în care autorul vizează alte categorii de bunuri care nu constituie obiect al exproprierii însă sunt ”afectate de expropriere” se impune reglementarea categoriei în speță și a procedurii administrative aferente determinării categoriei, gradului de afectare și dacă eventual se acordă despăgubiri proprietarului.</p>	
3.	<p>Art. I pct. 5 (Art. 9 alin. (6)-(8) Legea nr. 488/1999)</p> <p>Art. II- Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 42-44, art. 311), cu modificările</p>	<p>Obiecții:</p> <p>Primo, prevederile art. 12 alin. (4) al Legii exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488-XIV din 08 iulie 1999, potrivit căroră: Articolul 12. Decizia comisiei. Condițiile de încheiere a contractului [...] (4) Persoanele interesate pot conveni atât asupra modalității de transfer al</p>	Se acceptă

<p>ulterioare, se modifică după cum urmează: 5. Articolul 9: [...] Se completează cu alineatele (6)-(9) cu următorul cuprins: „[...] Se completează cu alineatele (6)-(9) cu următorul cuprins: „(6) În termen de 45 de zile de la data primirii propunerii prevăzute la alin. (1), proprietarii bunurilor ce se propun a fi expropriate au obligația prezentării la sediul reprezentantului expropriatorului a documentelor care să ateste dreptul de proprietate pentru stabilirea unei drepte despăgubiri, precum și în vederea determinării tuturor persoanelor îndreptățite la acordarea despăgubirii.</p> <p>(7) În cazul în care persoana îndreptățită își manifestă consimțământul pentru o compensare imediată și echitabilă, acesta urmează a fi exprimat în scris de către persoana respectivă și autentificat notarial, în conformitate cu prevederile alin. (2). Actul prin care se atestă consimțământul persoanei va conține numele și prenumele acesteia, codul numeric personal (IDNP) și data nașterii acestuia, adresa de</p>	<p>proprietății, de cedare a dreptului patrimonial, cât și asupra cuantumului despăgubirii și formei ei, cu respectarea dispozițiilor legale privind condițiile de fond, de formă și de publicitate, fără a se declanșa procedura de expropriere prevăzută în capitolul IV. Astfel, se remarcă faptul că prevederile citate supra, operează cu termenul ”Persoanele interesate”, pe când amendamentele propuse spre examinare de către autor, operează cu termenul ”persoana îndreptățită” întru delimitarea aceleiași categorii de subiecți. Deficiența în cauză, denotă neîntrunirea exigențelor de tehnică legislativă vizate de prevederile art. 3, 54 alin. (1) lit. c) și alin. (5) al Legii nr. 100/2017 și poate determina incertitudine la etapa implementării normei.</p> <p>Secundo, reținem faptul că conform prevederilor art. 3 al Legii exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488-XIV din 08 iulie 1999: Expropriat, [...], este proprietarul sau titularul de alte drepturi reale asupra obiectului exproprierii.</p> <p>Analiza amendamentelor propuse denotă lipsa unui mecanism reglementat pentru titularii de alte drepturi reale, de a iniția de sine stătător procedura administrativă ce precede nemijlocit exproprierea (prezentarea actelor justificative ce atestă drepturile reale deținute pentru recepționarea ofertei de despăgubire). Omisiunea în speță, denotă neîntrunirea exigențelor de reglementare vizate de prevederile art. 32 al Codului administrativ nr. 116 din 19 iulie 2018 și art. 29 alin. (2) al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative și poate periclita aplicarea uniformă a condiției indispensabile de realizare a exproprierii (“dreaptă și prealabilă despăgubire”) și eficiența mecanismului</p>	
--	--	--

	<p>domiciliu, mențiunea despre oferta de despăgubire acceptată, datele bancare ale proprietarului, la document anexându-se și actele doveditoare referitoare la existența dreptului de proprietate asupra obiectului exproprierii.</p> <p>(8) Dovada dreptului de proprietate asupra obiectelor expropriate se face prin orice mijloace de probă admise de lege, în funcție de modalitatea de dobândire a drepturilor - convențională, judiciară, legală, succesorală, înțelegând prin dobândire și constituirea sau reconstituirea dreptului de proprietate în temeiul unor legi speciale.</p>	<p>propus în raport cu titularii de alte drepturi reale asupra obiectului exproprierii.</p> <p>Recomandări: Uniformizarea terminologiei utilizate ("Persoanele interesate"/"persoana îndreptățită"). Reglementarea unui mecanism pentru titularii de alte drepturi reale de a iniția de sine stătător procedura administrativă ce precede nemijlocit exproprierea (prezentarea actelor justificative ce atestă drepturile reale deținute pentru recepționarea ofertei de despăgubire). O soluție în acest sens, poate constitui completarea art. 9 alin. (6) cu o teză suplimentară și completarea art. 9 alin. (7)-(8) după cuvintele "dreptului de proprietate" cu cuvintele "/drepturile reale".</p>	
4.	<p>Art. I pct.5 (Art.9 alin.(9) Legea nr. 488/1999) Art. II- Legea exproprierii pentru cauză de utilitate publică nr. 488/1999 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, nr. 42-44, art. 311), cu modificările ulterioare, se modifică după cum urmează: 5. Articolul 9: [...] (9) La cererea organului care a făcut propunerea de expropriere, proprietarul are obligația să completeze documentația</p>	<p>Obiecții: Redacția propusă a proiectului, nu reglementează clar și fără echivoc circumstanțele în care expropriatorul poate solicita alte acte justificative privind dreptul de proprietate asupra obiectului exproprierii. Deficiența prenotată, denotă neîntrunirea exigențelor de tehnică legislativă vizate de art. 29 alin. (2) al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, potrivit cărora: „Pentru a se evita lacunele legislative, soluțiile propuse în proiectul actului normativ trebuie să acopere întreaga problematică a relațiilor sociale ce constituie obiectul de reglementare al proiectului.”.</p>	<p>Se acceptă parțial Specificul normelor de genul celei remarcate de către Centrul Național Anticorupție rezidă în aceea că o enumerare exhaustivă a cazurilor de incidență a lor este imposibilă în modul practic, fără a se ajunge la un moment dat ca această să devină excesiv de rigidă sau chiar omisivă în unele situații (din cauza faptului că anumite ipoteze suplimentare care ar justifica o completare a setului de documente depus de persoană să fie reglementate între timp în alte legi). Prin urmare, soluția propusă în raport nu este una oportună și se va dovedi una cu carențe în timp, însă ținând cont de riscurile invocate de</p>

<p>depusă privind calitatea de titular al dreptului de proprietate asupra bunului pentru care solicită despăgubirea, în termen de 15 zile de la solicitare. În caz contrar, organul respectiv va consemna în contul său trezorerial pe numele proprietarului despăgubirea, însă eliberarea acesteia se va face numai la data la care proprietarul își va dovedi dreptul, în condițiile prezentei legi.”.</p>	<p>Astfel, aprobarea amendamentului în redacția propusă și utilizarea cuvintelor ”documentația depusă”, poate determina interpretarea extensivă a normei de către expropriator și impunerea arbitrară a unor cerințe excesive în contextul justificării dreptului de proprietate asupra obiectului exproprierii. Stabilirea parțială a cazurilor în care o entitate publică/agent public, poate refuza să îndeplinească anumite acțiuni, să execute anumite obligații, sau utilizarea în acest sens a unor formule ambigui, care admit interpretarea extensivă a spectrului de atribuții exercitat, nu corespunde exigențelor de calitate a legii calitate a legii vizate de art. 54 alin. (1) lit. c) al Legii nr.100/2017 (”conținutul proiectului se expune într-un limbaj simplu, clar și concis, pentru a se exclude orice echivoc”). Carența în speță, poate facilita exercitarea unor atribuții excesive de către entitatea publică și poate contribui la intervenția asupra dreptului de proprietate privată în lipsa unei drepte și prealabile despăgubiri (conform prevederilor art. 46 alin. (2) al Constituției RM: (2) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire).</p> <p>Recomandări: Reglementarea circumstanțelor în care expropriatorul poate solicita completarea documentației depuse de către proprietar (alte acte justificative privind dreptul de proprietate asupra obiectului exproprierii).</p>	<p>către Centru în legătură cu această normă juridică, se propune o reformulare a prevederii respective din proiect, după cum urmează „(9) <i>La cererea argumentată a organului care a făcut propunerea de expropriere, care va include precizarea expresă a actelor juridice ce lipsesc și temeiul juridic în baza cărora acestea sunt solicitate, proprietarul are obligația să completeze documentația depusă privind calitatea de titular al dreptului de proprietate asupra bunului pentru care solicită despăgubirea, în termen de 15 zile de la solicitare. În caz contrar, organul respectiv va consemna în contul său trezorerial pe numele proprietarului despăgubirea, însă eliberarea acesteia se va face numai la data la care proprietarul își va dovedi dreptul, în condițiile prezentei legi.</i>”.</p>
--	--	--

Ministră

Veronica MIHAILOV-MORARU